

หนังสือ สคน อ่าน
กรมศึกษาธิการ

แบบสอนอ่านเล่ม ๑
สำหรับชั้นเบื้องต้น ของ ประถม

พิมพ์ครั้งที่แปด ๓๐,๐๐๐ ฉบับ

ร.ศ. ๓๒๕

ปกกระดาษ ราคาเต็มดะ ๒๒ อัฐ

โรงพิมพ์ ไสยภณพิพรรฒธนากร

บ
๗๒.๕
ด

006412.1

หนังสือ อ่าน
กรมศึกษาธิการ

แบบสอนอ่าน เล่ม ๑

สำหรับ นักเรียนชั้น ของ ประถม

พิมพ์ครั้งที่ ๕,๐๐๐ ฉบับ

ร.ศ. ๑๒๓๓

ราคา เล่มละ ๒๒ บาท

โรงพิมพ์ ไชยสิทธิ์พิมพ์โฆษณา

บาญชี เรื่อง

หน้า

นกกระเจอก		๑
นกแก้ว		๔
นกเค้าแมว		๗
กา		๓๐
ไก่		๓๓
เป็ด		๓๖
หนู		๓๘
แมว		๔๒
หมา		๔๕
ลิง		๓๐
ม้า		๓๓
ควาย		๓๖
วัว		๓๘
แพะ		๔๒
ช้าง		๔๔
ผู้เลี้ยง		๕๐
ศกกะแทน		๕๓

บาญชีเรื่อง

หน้า

ปลา		๕๕
เข้า		๕๘
กด้วย		๖๓
ผ้า		๖๔
มัด		๖๖
หม้อ		๖๘
เรือน		๗๓
เรือ		๗๕
รถ		๗๘
ไฟ		๘๓
นา		๘๔
ถม		๘๘
ถนน		๙๖
สวนนา		๑๐๐
ต้นไม้		๑๐๖
เห็ด		๑๐๘
นาฬิกา		๑๑๓

แจ้ง ความ สำหรับ อาจารย์

ตาม ประเพณี การ สอน หนังสือ

ต้อง มี หนังสือ สำหรับ

หัด ให้ นักเรียน อ่าน

เหมือน หนังสือ ซ้อม ความ รู้ ที่ ได้ เรียน มา

ใน ตำรา เรียน ด้วย อีก ชิ้น หนึ่ง

สอน หนังสือ อย่าง แรก ก่อน เมื่อ

สอน ให้ เด็ก อ่าน

ก

ข,

ค

ก

กา

จาก

ตัว

สังเกต

จน

จบ

มาตรา เกย แล้ว

อาจารย์ ก็ มัก หา หนังสือ เรื่อง ไต เรื่อง หนึ่ง มา

ให้ เด็ก อ่าน ซ้อม

เรียกว่า

“

ขึ้น

ถ่ม

ตุ

”

อ่าน

ไป

หลาย

ๆ

เรื่อง จน อ่าน หนังสือ ศตอง

ด้วย

วิธี

อย่าง

นี้

มา

ขึ้น

หลัง

เมื่อ

มี

หนังสือ

ตำรา

เรียน

มูลบท

บรรพกิจ

จน

ก็

มี

หนังสือ

แต่ง

ขึ้น

สำหรับ

หนังสือ ตำรา เรียน

มูลบท

บรรพกิจ

จน

ก็

มี

หนังสือ

แต่ง

ขึ้น

สำหรับ

หัด

อ่าน

คือ

หนังสือ

นิตสาร

ต่าง

ก

ป

ก

ก

ก

ก

หัดอ่าน

คือ

หนังสือ

นิตสาร

ต่าง

ก

ป

ก

ก

ก

ก

ก

ก

ก

ก

ก

ก

ก

ก

ก

ก

ก

สัตว ภิธาน

เป็น

ต้น

มา

ขึ้น

เมื่อ

มี

แบบ

เรียน

เร็ว

ขึ้น

ใหม่

จึง

ได้

เรียบ

เรียง

หนังสือ

สอน

อ่าน

นี้

ขึ้น

สำหรับ

ได้ เรียบ

เรียง

หนังสือ

สอน

อ่าน

นี้

ขึ้น

สำหรับ

แบบ

เรียน

เร็ว

ด้วย

หนังสือ

สอน

อ่าน

นี้

ขึ้น

สำหรับ

แบบ

เรียน

เร็ว

ด้วย

หนังสือ สอน อ่าน น

แปลก จาก หนังสือ ที่ เคย มี มา

แล้ว หรือ เคย ใช้

สอน

นักเรียน

มา

แล้ว

แต่

ก่อน

ๆ

ที่

เด็ก

ใช้

แต่

คำ

ง่าย

ๆ

อย่าง

๑

แต่

เป็น

เรื่อง

นั้น

ๆ

แต่

คำ

ง่าย

ๆ

อย่าง

๑

แต่

เป็น

เรื่อง

นั้น

ๆ

อย่าง

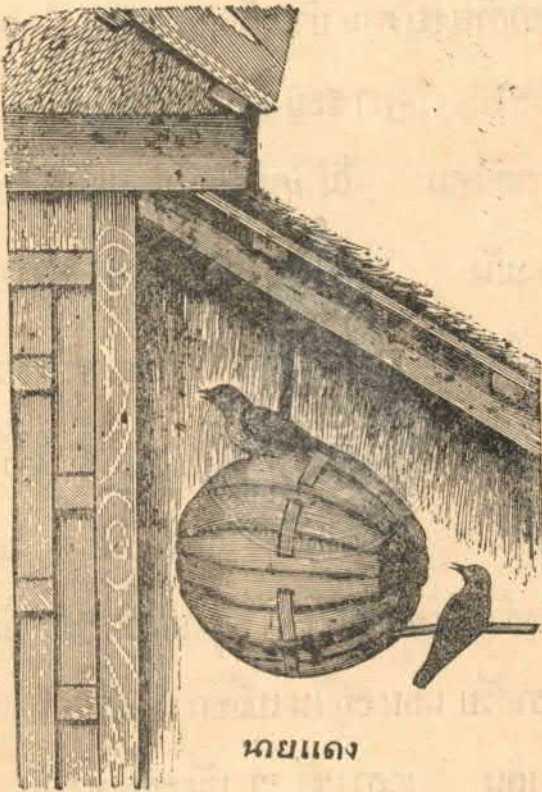
๑

เด็กว่า แค่ว่า ดั๊ว และ ดิ่ง ของ ที่ จะ พัง พบ ประ อยู่ เสมอ อย่าง ๑
อธิบาย แค่ว่า อาการ ที่ เป็น ขรรมา ของ ดิ่ง ของ เหล่า นั้น ให้ พิศดาร
อย่าง ๑

ที่ใช้ แค่ว่า ง่าย ๆ นั้น ก็ เพราะ จะ ให้ เด็ก แรก เรียน
อ่าน และ เขียน ได้ ง่าย เป็น ลำดับ ขึ้น ไป ที่ จัด เป็น เรื่อง ดั้น ๆ
นั้น เพราะ สำหรับ จะ ได้ ใช้ สอน ใน โรง เรียน ตาม วิธี อย่าง ใหม่
ซึ่ง สอน โดย กำหนด เวลา และ บั้น นักเรียน เป็น ชั้น นั้น ได้ เพราะ
เรื่อง หนึ่ง นักเรียน ก็ คง จะ อ่าน ได้ ใน วัน หนึ่ง และ อาจารย์ เมื่อ
จะ สอบ ก็ จะ ได้ เลือกร เรื่อง ไต เรื่อง หนึ่ง สอบ ได้ ดี กว่า หนึ่ง คือ
ที่ เป็น เรื่อง เดียวตลอด เดิม ที่ เด็ก ว่า แค่ว่า ดั๊ว และ ดิ่ง ของ ที่
เด็ก ได้ พบ ประ อยู่ เสมอ นั้น เพราะ จะ ให้ เป็น เรื่อง ที่ เด็ก เข้าใจ
ได้ โดย ง่าย เพราะ อ่าน ถึง เรื่อง ไต ก็ จะ ดังเกต ได้ ว่า “ ว่า ถึง
ดิ่ง นั้น ๆ ที่ เรา รู้จัก อยู่ ” ดังนั้น ที่ พรรณนา แค่ว่า ดั๊ว และ
และ ขรรมา ของ ดั๊ว และ ดิ่ง ของ นั้น เป็น ประโยชน์ สำคัญ
อยู่ ด้วย เป็น การ ให้ ความ รู้ พอ ควร แก่ บัญญา เด็ก อีก ชั้น หนึ่ง

เด็ก จะรู้ ได้ว่า ของ สิ่ง นั้น ขรรรรมคา ของ มัน อย่าง นั้น ๆ เป็น
 ประโยชน์ หรือ ไม่เป็น ประโยชน์ อย่าง นั้น ๆ คิด คัด ไป ภายหน้า
 ประการ หนึ่ง นิธิย ความ คิด คั้น ที่ จะ รู้ ขรรรรมคา และ ความ
 จริง ของ สิ่ง อื่น ๆ จะ คิด คัด ไป ใน ภายหน้า ได้ ด้วย อีก ประการ
 หนึ่ง หนังสือ สอน อ่าน เฒ่น ี เรียบ เรียง ขึ้น โดย มีความ
 ประสงค์ คง ข้าง มา น เมื่อ เด็ก เรียน จบ แบบ เรียน เร็ว เฒ่น ๑
 แล้ว อาจารย์ ควร จะ สอน ด้วย หนังสือ สอน อ่าน เฒ่น ๑ นี้ ไป
 กับ แบบ เรียน อื่น ๆ ที่ เดียว วิธี ที่ สอน ควร จะ ใช้ อย่าง นี้
 คือ ให้นก เรียน อ่าน วัน ละคร เรือง หรือ ครึ่ง เรือง ตาม ส้มควร แก่ ัญญา
 เด็ก รุ่ง ขึ้น ให้ เด็ก มา เฒ่า เรือง ที่ อ่าน แล้ว ให้ พง เหมื่อน ดัง
 เฒ่านิทาน เป็น แต่ ใจ ความ ถ้า เข้า ใจ ผิด ความ ที่ อธิบาย ไป
 ครู ก็ ข้าง ให้ อย่าง นี้ ทอชไป ทุก วัน ๆ เด็ก จะ อ่าน หนังสือ
 คล่อง ขึ้น ทั้ง ความ สังกศ ของ เด็ก ก็ จะ ดี ขึ้น ทุก ๆ ที่ เป็น มัน คง
 ศาตา ว่า การ กระทรวง ขรรรรมการ

บทที่ ๑
นก กระจอก

หอยแดง

นก กระจอก ตัว มันเล็ก ๆ กว่าตุ๊กไก่ เจียบ ๆ
แต่มัน บิน แข็ง กว่า ตุ๊ก ไก่ มัน เปนสัตว์ ไม่ ใหญ่ ไป

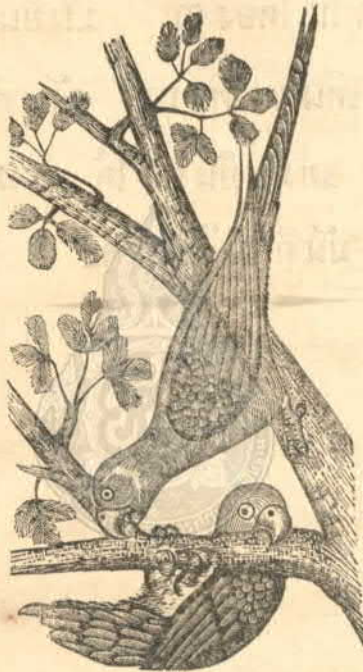
กว่า นี้ อีก เพราะ ธรรมชาติ ของมัน เป็นอยู่ เท่า นั้นเอง
 มัน ชอบ อาศัย อยู่ ตาม บ้าน เรือน เรา เรา ได้ เห็น
 มัน บ่อย ๆ เรา ชอบ เลี้ยง ไว้ ดู เล่น แต่ มัน
 เป็น สัตว์ กลัว คน ไม่ ใคร่ จะ คั่น จะ เชื่อง ได้ เรา
 อยาก เลี้ยง มัน แต่ ถึง เรา จับ ขัง กรง ไว้ นาน เท่า ไ้
 มัน ก็ ไม่ เชื่อง ถ้า ปล่อย มัน ออก จาก กรง เมื่อ ไร
 มัน ก็ บิน บิน หนี ไป เมื่อ นั้น เพราะ เรา รู้ ว่า มัน เป็น
 สัตว์ ไม่ เชื่อง เรา ก็ ไม่ ขัง เลี้ยง มัน เรา จึง ทำ
 เปลือก มะพร้าว พื่อ ให้ มัน มา อยู่ เป็น รัง ของ มัน มัน
 ก็ เข้า มา อาศัย นอน อยู่ ใน เปลือก มะพร้าว เรา ก็
 ได้ ชม มัน เล่น เวลา เข้า ๆ มัน ออก หา กิน มัน
 ชอบ กิน สัตว์ และ แมลง เล็ก ๆ และ ปลา ย เข้า สาร แต่
 เข้า สุก ที่ คน กิน มัน ก็ กิน ได้ นก กระจอก นี้ มัน ร้อง

เสียงจ๊อก ๆ เมื่อ มัน ลง กิน เข้า นั้น มัน ไม่ ใคร่ เดิน
 มัน ชอบ กระโดด ไป โหรง ๆ มัน ยืน เฉย อยู่ กับ ที่
 ก็ได้ ถ้า มัน เห็น คน เดิน มา มัน กลั้ว น้ําก้ มัน
 วิ่งหนี ไม่ได้ แต่มัน บินหนีได้ เราอยาก จะ จับ
 มัน มา ชม เล่น มัน ก็ ไม่ ให้ เรา จับ

บทที่ ๒

นกแก้ว

นกแก้วชนเขียว ปากงุ้ม เปนขอ เมื่อมันจับ
อยู่บนกิ่งไม้ มันจะเดินขึ้นไปทีกกิ่งสูง ๆ มัน
ชอบเกี่ยวกิ่งไม้ด้วยขอปากมัน นั้น แล้วจึงค่อย

ห้อยตัวเหนียวเกาะขึ้นไป เพราะว่า เล็บ นิ้ว ตีน
 ของมันงมงอ จะจับถึงไม้เมื่อเวลา โตดไม่ทัน
 มันกลัวมันจะพลัดตกลงมา มันจึงทำอย่างนี้
 บางที่มันจับถึงไม้ไว้แล้ว ห้อยหัวลงมา ไต่ถึง
 ไม้ก็ไต่ นกอื่นที่เล็บไม่งมมัน จะทำอย่าง
 นกแก้วบ้างไม่ได้ นกแก้วนั้นอยู่กับคนนานๆ
 ก็พูดได้เหมือนคน แต่พูดไม่ได้มาก เพราะ
 ไม่ใช่ภาษาของมัน คำที่พูดได้นั้น มันก็ไม่รู้
 จักว่าจะพูดทำไม จะใช้ว่าอย่างไรก็ไม่รู้ เป็น
 แต่ไต่ขึ้นบ่อยๆ เคยเห็นก็หัดปากว่าไปอย่างนั้น
 ภาษาของมันเราฟังดูก็ไม่รู้ว่ามันร้องทำไม เรา
 ไต่ขึ้นมันพูดภาษาคนได้ก็เป็นที่ชอบใจ เพราะ
 เป็น การปลาทที่ นกพูดเป็นเสียงคนเท่านั้น นก

แก้วนี้ดีแต่เลี้ยงชมเล่น ถึงมันพูดได้ เรา จะ
 ไซ้ให้เผ่าของ มันก็คุ้มชะโมยไม่ได้ ถ้าจะ
 ไซ้ให้คาบหนังสือบินไป ให้คนที่เรารู้จัก มัน
 ก็ไปไม่ได้ ยิ่งเพนนกอยู่บ้านแล้ว ยิ่งชี้ฉลาด
 มากกว่านกกลางป่า ถึงมันจะบินไปก็ไม่ได้ไป
 ไกลได้ เพราะมันเคยอยู่แต่ในกรง ครั้นจะ
 บินไปไกลก็นึกกลัวภัยต่าง ๆ เพราะใจชี้ฉลาด
 เสียแล้ว เหตุเหตุนี้อันเกิดแต่ความหลงกินที่คน
 หาให้กิน จึงลืมนิสัยเดิมของตัวที่เคยเสีย

บทที่ ๓

นกเค้าแมว

นกเค้าแมว

เป็นนกอย่างหนึ่ง
ที่เล็กเล็ก ๆ มัก
กลัว เพราะหน้า
ตามันพิลึก และ
มัน เป็น นก หาคิน
กลางคืน เด็ด
จึง ไม่ค่อย จะได้

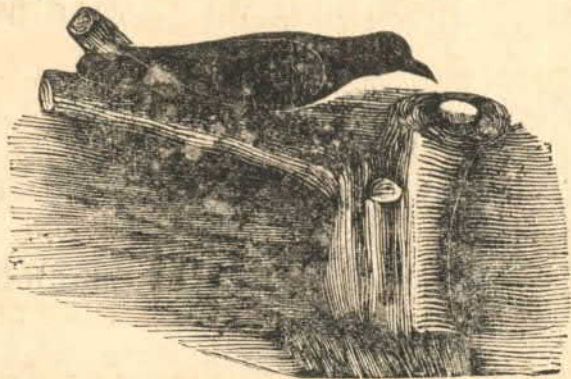

เห็น บ่อย ๆ ทั้งผู้ใหญ่ก็ชอบใจ ที่ พุด หลอกเด็ก ว่า
มัน เป็น นก ผี ด้วย เพราะ อย่าง นี้ เด็ด ๆ เป็น อัน มาก
จึง ได้ กลัว มัน บางคน ที่เป็น คน ขลาด จน เป็น ผู้ใหญ่

แล้ว ยังเลยหลงเชื่อ ว่า นกเค้าแมว เป็น นกผีสิง
 อยู่ นั่นเอง เวลา กลาง ค่ำ เดิน ไป คน เดียว สองคน
 เห็น นก เค้าแมว จับ อยู่ ที่ ไท ต้น ไม้ หรือ บิน ถา มา ก็
 ตก ใจ เห็น ไปว่า เพราะที่ ร้าย พา ให้ ไม่ สบาย ไป
 ต่าง ๆ ที่ แท้ นั้น มัน ก็ เป็น นก ตาม ธรรมชาติ นั้นแหละ
 ไม่ ใช่นก ผี นก สาง อะไร เลย แต่ เพราะ ตา ของ มัน
 นั้น ผิด กับ ตา นก ทั่วไป ไม่ ชอบ ที่ สว่าง ชอบ
 แต่ ที่ มืด กลาง วัน ตา ฟาง ไม่ แล เห็น อะไร หนัก
 กลาง ค่ำ ตา มัน สว่าง ด้วย เหตุ นี้ กลาง วัน มัน จึง
 ไม่ได้ ออก หา กิน ถึง เวลา กลาง ค่ำ เมื่อ แสง ไฟ ส่อง
 ตา มัน มัน ก็ ฟาง เหมือน กัน ถ้า เรา จะ จับ มัน มา
 ไว้ใน ที่ มืด กิริยา อาการ ของ มัน ก็ จะ คล่องแคล่ว

เหมือน นก ทั้งปวง ที่ เทียว หา กิน กลาง วัน เมื่อ เรา
 จับ มัน มา ไว้ ใน ที่ สว่าง กิริยา อาการ ของ มัน ก็
 ชี้ม เชื่อง ไม่ คดอง แกล้ง ได้ เพราะ เหตุ ที่ มัน ไม่ ว่อง
 ไว ใน ที่ สว่าง ถ้า มัน ออก ไป ใน ที่ แจ่ม เวลา กลาง
 วัน สัตว์ ของ มัน คือ กา ก็ ได้ ที่ มัน ไป ถ้า ที่
 มีด ๆ มัน ก็ กลับ เป็น สัตว์ สัตว์ อื่น คือ หนู จึง จก
 ตึก แก ที่ เป็น อาหาร ของ มัน เวลา มัน จะ ไป
 จับ หนู กิน มัน ร้อง เหมือน หนู หลอก ให้ หนู วิ่ง
 ออก ไป หา พอ ได้ ที่ มัน ก็ จับ กิน เสีย หน้า
 ตา มัน คล้าย กับ แมว เขา จึง ได้ เรียก มัน ว่า นก เค้า
 แมว สิ่ง เกิด ดู เกิด นก อะไร ที่ เรา เห็น อยู่ จะ

มีหน้า กลม เหมือน นกเค้าแมวไม่ มี เลย มันชอบ อยู่
 ตามบน เพดาน โบสถ์วิหาร ศาลาที่ คนไม่ ค่อย จะมี
 และ เป็นที่ มีต ตัวย เป็น ที่ ๆ มัก ชอนตัว อยู่ให้ พัน
 ภัย ได้ มัน จึง ได้ อยู่ ใน ที่ เช่น นั้น

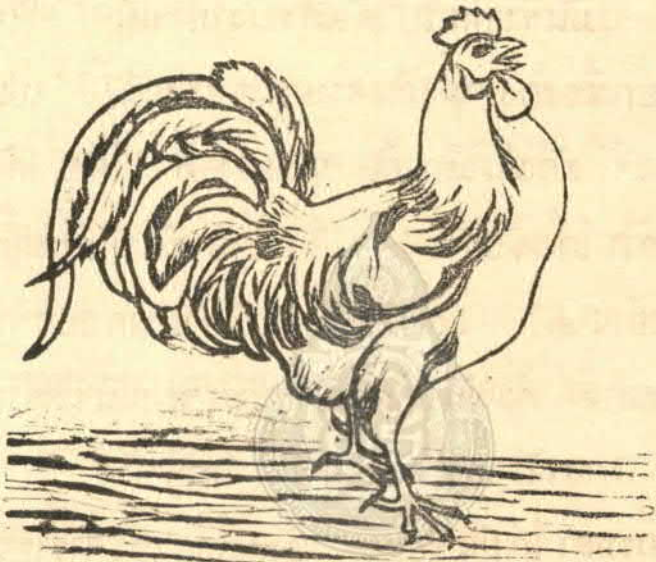
นกตัวดำ พวกหนึ่ง เราเรียกว่า “กา” เรา
 รู้จักว่า กา ได้ด้วย เสียงมัน ร้อง กา ๆ สิ่งทั้งปวง
 ในตัว กา คือ ปาก ขนปีก ขนหาง ขา แข้ง
 ที่ล้วนแต่ดำทั้งสิ้น นิสัยกามี ขนหนึ่มนั้น หา กิน เป็นที่
 หนึ่ง ได้ เพราะ กา ตื่น ขึ้น แต่ เวลา เช้า ยัง ไม่ ทน
 แสงตะวัน ขึ้น ก็ ขวน เพื่อน กัน เทียว ออก หา กิน บิน
 ไป เป็น หมู่ ๆ กัน ต่อ ค่ำ จึง กลับ มา รัง แต่ กา
 นั้น ไม่ ใคร จะ เลือก ของ กิน ของ สด ก็ กิน ของ
 เน่า ก็ กิน เหมือน ลูก ไก่ เล็ก ๆ วิ่ง ตาม แม่ นั้น
 กาก็ มัก จับ กิน เสีย กามัน รู้จัก ส้อน ไข่ กิน ก็
 ได้ เทียว คาบ ของ กิน มา ได้ แล้ว มัน ส้อน ไข่ ที่ ลับ ๆ
 และ มัน จำ ที่ แม่ นก ถึง จะ เว้น ไป หลาย ๆ วัน
 เวลา มัน หา อะไร กิน ไม่ได้ มัน ก็ มา กิน ของ ที่ ส้อน ไข่
 กา เป็น สัตว์ ตู ร้าย และ มี ความ อิจฉา เบียด เบียน สัตว์

อื่น ๆ มาก ส่วนพวก กันเองสัตว์อื่นจะ มา วิแหว ทำ
 ร้าย มัน ก็ ร้อง กา ๆ เรียก กัน มา มาก ช่วยกัน
 รุมตี นกอื่นที่ จะ มา ทำร้าย นั้น สู้ มัน ไม่ ได้ ต้อง หนี
 ไป ถึง คนเรา ถ้า จับ กา ได้ สัก ตัว หนึ่ง แล้ว ชู
 ขึ้น ให้ กา เพื่อน กัน เห็น มัน ร้อง กา ๆ ขึ้น ประเดี๋ยว
 เพื่อน ก็ มา มาก ตอม ตัว เรา เป็น หมู ร้อง เสียง ขรม
 ไป แต่ ตัว กา มี ประโยชน์ แก่ คนเรา อยู่ อย่าง หนึ่ง
 คือ คนเรา ยัง ตาย แล้ว หมอชอบเอาตัวกา มา ประสม
 กับ เครื่องยา อีก หลาย อย่าง สุมไฟ ให้ ไหม เป็น ถ่าน
 ทำ ยา มหา นิล (เรียกว่า ยา มหา นิล กา) สำหรับ
 รักษา โรค ได้ ต่าง ๆ

บทที่ ๕

ไก่

ธรรมชาติ ไก่มีหลาย อย่าง ด้วย กัน เน หัว มัน
มักมี หงอน เปน จัก ๆ มี เหนียง ข้อย อยู่ ไต คาง สอง
ข้าง มันมี ขน ปีก หาง เหมือน กับ นก มันบิน ก็
ได้ แต่ ไม่ ได้ ไกล เหมือน เช่น นก มัน จึง ชอบ
เดินหากิน ตามพื้นแผ่นดิน เหมือนกับสัตว์ ไม่มีปีก เฉพาะ

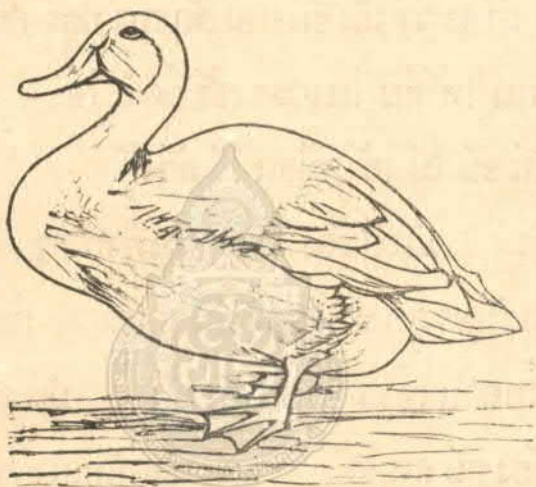
แต่ชั่ว มัน ตื่น ตกใจ อะไร ๆ หรือ เมื่อ มัน จะ ขึ้น บน
 ที่สูง มัน จึง บิน ไป ได้ พัก หนึ่ง เท่า นั้น ไก่ นั้น
 เขา เรียก ชื่อ ต่าง ๆ กัน ตาม ชนิด ของ มัน เป็น ต้น
 ว่า ไก่ แจ้ ตัว มัน เล็ก เตี้ย ๆ อย่าง ๑ ไก่ อู ตัว มัน
 เชื่อง กว่า ไก่ แจ้ อย่าง ๑ ไก่ ทะเถา ตัว มัน ใหญ่ กว่า
 ไก่ อู อย่าง ๑ แล ยังมี พรรณ ไก่ แปลก ออก ไป อีก
 หลาย อย่าง ตัว มัน และ กิริยา ทางการ ของ มัน ก็ คล้าย ๆ
 กัน ต่าง กัน แต่ ที่ ตัว เล็ก บ้าง ใหญ่ บ้าง

ธรรมดา ไก่ มัน ชอบ กิน เข้า เปลือก เข้า สาร เป็น ต้น
 และ มัน เป็น สัตว์ อย่าง เชื่อง ๆ เลี้ยง ง่าย ไม่ ต้อง
 ขัง กรง เหมือน เช่น นก อื่น ๆ ด้วย เวลา เข้า มัน ก็
 ลง จาก รั้ว ไป เทียว คู้ เขี่ย ตาม แผ่นดิน หา หยี้อ
 และ สัตว์ เล็ก ๆ กิน เวลา จวน ค่ำ มัน ก็ กลับ มา นอน
 รั้ว ของ มัน และ ไก่ ตัว ผู้ นั้น มัน ชื่น เสียง เพราะ ดี

เวลา กลาง ค่ำ มันขึ้น เบนทอน ๆ ไปจนตลอดรุ่ง เมื่อ
 เวลา จวน จะ รุ่งสว่าง มัน ก็ ยิง ชั่ว กระชั้ว เสียง เข้า
 ทุก ที่ ถ้า จะ ว่า มัน ขึ้น เบน สัจญา ปลุก คน ที่ มี กิจ
 ธุระ การ งาน ให้ ตื่น ใน เวลา เช้า มีด ที่ ได้ แต่ ไก่
 ตัว เมื่ย มัน ขึ้น ไม่ได้ เหมือน ไก่ ตัว ผู้ เมื่อ เวลา
 มัน ไข่ แล้ว มัน ก็ ร้อง ได้ แต่ กระต๊าก ๆ แต่ มัน
 รู้จัก เสียง วิชา ลูก อ่อน ของ มัน ดี นึก ถ้า จะ มั่นก
 อื่น บิน โฉบฉาบ เข้า มา ใกล้ ลูก มัน มัน ก็ ทาง บีก
 พอง ขน บ้อง กัน ลูก ไว้ และ ร้อง สัจญา ให้ ลูก เข้า
 ล้อม ตัว อยู่ ใน ใต้ บีก ของ มัน ด้วย ไก่ ที่ เรา เลี้ยง
 ไว้ นั้น ก็ ย่อม มี ประโยชน์ แก่ เรา ได้ บ้าง คือ ไข่ ของ
 มัน ที่ ยัง ไม่ เปน ตัว ก็ กิน ได้ เนื้อ ของ มัน อร่อย ดี
 ขน ของ มัน ก็ ใช้ ทำ เสน ไม่ บัด กวาค ได้

บทที่ ๖

เปิด

เปิด ตั้วเต่า ๆ กับ ไก่ แต่ ตั้วมัน เตี้ย ๆ ขา
แข็ง ก้าว ไม่ คล่อง ต้อง เดิน เตะ ๆ แตะ ๆ ถ้า
ได้ มัน มัน วิ่ง หนี เรา ไม่ ไหว พ้น ดู มัน เหนื่อย
เต็ม ที่ ที่ มัน วิ่ง มัน เดิน นั้น คล้าย กับ เด็ก สอน
เดิน เมื่อ ก้าว ขา ไป ตั้ว มัน เอียง ไป ข้าง หนึ่ง มัน

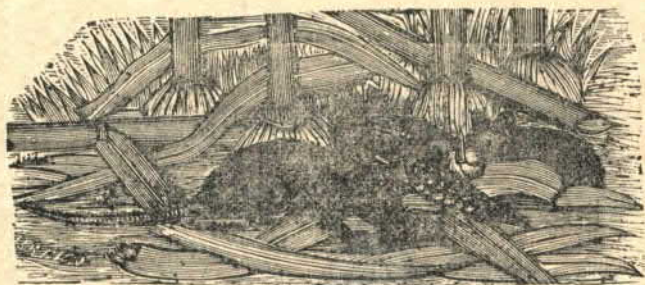
เหยียบ ที่ ก้อน อิฐ ก้อน กรวด ไม่ ไคร่ ได้ เพราะ หนึ่ง
 ตีน ของ มัน เป็น พืด และ ตีน มัน เป็น แผ่น แบน มัน
 ชอบ เหยียบ ที่ อ่อน ๆ นุ่ม ๆ ใน โคลน เหนตาม ชาย
 น้ำ มัน ชื่น นอน บน ต้น ไม้ เหมือน ไก่ ก็ ไม่ได้ ถ้า
 มัน ขึ้น จะ บิน ขึ้น ไป ก็ คง ต้อง พลัด ตก ลง เป็น แท้ เพราะ
 ว่า ตีน มัน จะ จับ กิ่ง ไม้ เหมือน ไก่ และ นก ไม่ได้ แต่
 มัน ว่าย ใน น้ำ คล่อง ดี เพราะ ตีน ของ มัน แบน เป็น
 พาย และ พยายาม สนั้ กว่า นก อื่น มัน ดำ น้ำ ก็
 ทน ชน ของ มัน มาก พา ให้ ตัว มัน เบา ลอย
 น้ำ ได้ ปาก ข้าง บน ข้างล่าง ของ มัน แบน ๆ ยาว ๆ
 เหมือน คีม สำหรับ คีบ สิ่ง ของ ต่าง ๆ เมื่อ มัน จะ กิน
 อะไร มัน ชอบ เอา ปาก ใช้ กิน ใน น้ำ ใน โคลน ไม่
 จิก กิน เหมือน ไก่ เพราะ มัน กิน ของ ที่ เปราะ เบื่อ

มัน ต้อง กิน เจื่อ น้ำ และ คาย ของ เบื่อนที่ ติดเหยื่อให้
 ออกทาง ข้าง ปาก ได้ เบ็ด ตัว เมื่อย มี ไซ่ มาก ตัว
 หนึ่ง ไซ่ ถึง สี่สิบ ห้าสิบ ฟองก็ ได้ คน ชอบกิน ไซ่ มัน
 เนื้อมันก็กินได้ เขาเลี้ยงไว้ ก็เพื่อ จะกิน ไซ่และ กิน เนื้อ
 มันเท่านั้น เบ็ดนี้ มัน ทำได้หลาย อย่าง ถ้า จะ ไซ่
 ข้าง ว่ายนํ้า มัน ก็ ว่ายนํ้า ได้ อย่าง ปลา ถ้า จะ ไซ่ ข้าง
 เติน มัน ก็ เติน ได้ อย่าง ม้า ถ้า จะ ไซ่ ข้าง บิน มัน ก็ บิน
 ได้ อย่าง นก แต่ บิน ไม่ ได้ ไกล เท่า นก ว่ายนํ้า
 น้ำ ก็ ไม่ ได้ ดี เท่า ปลา เติน ก็ ไม่ ได้ เร็ว เหมือน ม้า
 เขา จึง มัก ว่า เบ็ด เป็น คำ เปรียบ คน ซึ่ง รู้ อะไร สิ่ง
 ละ เล็ก สิ่ง ละ น้อย เพราะ ถึง รู้ หลาย สิ่ง ก็ ไม่ รู้ ได้
 ดีสัก สิ่ง เดียว

บทที่ ๗

หน
ม

หน^๒ ที่ เหว^๑ เคย เห็น^๑ มี^๑ อยู่^๒ หลาย^๑ อย่าง^๑ คือ^๑หน^๒

ท^๑้อง^๑ ขาว^๑ หน^๒ หวัง^๑ หน^๒ผี^๑ หน^๒พุก^๑ หน^๒จัน^๑

หน^๒ ตะเภา^๑

หนูท้องขาว หนูหริ่ง หนูผี เหล่านี้ ตัวมัน
ใหญ่บ้าง เล็กบ้าง มันชอบอยู่ตาม กระบอง
ไม้และซอกฝา ที่มันชอบอยู่ใต้ถุน ขุดโพรง
อยู่ที่กลางดินก็มี หนูเหล่านี้มันชอบกินข้าว

เปลือก เข้าสาร และผลไม้ต่าง ๆ และมัน เทียว
 กัดผิว และ ของ อื่น ๆ เอาไป ทำ รัง เบน ที่ อยู่ ของ
 มัน เวลา กลาง วัน หรือ กลาง ค่ำ มัน แอบ อยู่ ตาม
 ซอกฝา และ ที่ เงียบ ๆ เรา ได้ ยืน เลี้ยง มัน รัง จู๋ ๆ!
 และ ร้อง จ๊อก ๆ! ก็ มี หนู เหล่า นี้ ไม่มี ใคร เลี้ยง มัน
 เขา เกล็ด ตมัน เพราะ มัน ชน และ กัด ของ ๆ เขา นัก
 หนู พุก มี อยู่ ตาม ท่ง นา มัน ชอบ ขุด ไพรง อยู่
 มัน กิน ต้น หญ้า และ มัน ขุด ชน เทียว กัด ต้น เข้า
 ของ ชาว นา เสีย ไป มาก

หนู จิ้น หนู ตะเกา นั้น เขา เลี้ยง มัน ไว้ ดู เล่น
 แต่ หนู จิ้น มัน ชอบ ถีบ จักร ถ้า ไม่มี จักร มัน เหวง ไป

หนู ท้อง ขาว หนู หวัง หนู ผี หนู พุก หนู
 จิ้น เหล่า นี้ ตัว มัน เหมือน ๆ กัน มัน มี หู

หาง มี ตีน สี่ ตีน เหมือน กัน ผิด อยู่ แต่ ตัว เล็ก ตัว
ใหญ่ และ สี ขาว ดำ ต่าง เท่านั้น นอก นั้น ก็
เหมือน ๆ กัน แต่ หนู ทะเถา ผิด กัน อยู่ เพราะ
หาง มัน ไม่มี ถ้า ไม่ รู้ จัก มัน แล้ว ไป เห็น มัน ก็
ไม่ รู้ ว่า หนู

ที่ ว่า หนู ๆ นั้น หมด ทุก อย่าง มัน ไม่มี ความ
ดี อะไร ใน ตัว มัน นั้ มัน ได้ แต่ ขน หา ของ กิน และ
กัด ของ ให้ เสีย เท่านั้น

บทที่ ๙

แมว

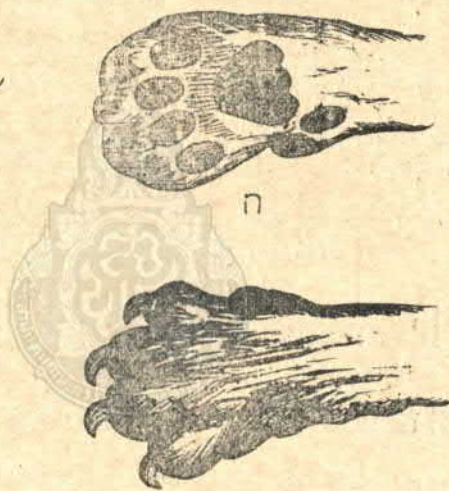

แมว เรา จำ ได้ เพราะ เรา รู้จัก และ เคย ได้ เห็น
มาก รูปร่างมัน คล้าย ๆ เสือ แต่ตัวมัน เล็ก
กว่า เสือ สีสันมันดำ แดง ขาว ต่าง ต่าง ๆ
ไม่เหมือนกันทุก ๆ ตัว บางตัวก็ต่าง แปลก
และดำ บ้าง หลายชนิด ที่ ปาก มัน มี หนวด เป็น เส้น
แข็ง ๆ ยาว ๆ มัน ชอบ เล็บ ได้ เหมือน เสือ เล็บ

๒๓

มัน แหลม คม นึก เมื่อ มัน จะ ตบ หรือ ตะครุบ มัน ทำ
 เด้บ ให้ ยื่น ออก มา ได้ ใน ตา และ หู มัน ไฉน ก็ ทั้ง
 วิ่ง และ กระโดด ก็ เร็ว

นึก มัน นิ่ง ก็ ได้
 แต่ ต้อง เอา เท้า หน้า
 ทั้ง สอง ยื่น ลง กับ พื้น
 เหมือนหมา มัน
 ร้อง ก็ ได้ เสียง มัน

ดัง เหงว่! เหงว่! เหงว่!

(คิ่น แมว)

มัน กัด กัน ทำท่า พิลึก มัน ร้อง เหงว่! เหงว่! เหงว่! แล้ว
 มัน คำราม ฮือ! ฮือ! แล้ว ก็ โดด เข้า ตบ และ กัด กัน
 ทำ หาง กระตุก กระติก ๆ บัด ไป บัด มา แล้ว ร้อง

บ๊าว ๆ! บ๊าว ๆ! แอ้ว! มันชอบ กิน หนุ หนุ
 กลัว มัน น้ก เขา ชอบ เลี้ยง มัน ไว้ เพื่อ จะ ให้ มัน
 กัด หนุ เพราะ หนุ มัน กวน เขา บาง คน เขา ชอบ
 เลี้ยง ไว้ ดู เล่น ก็ มี เขา เอา เนื้อ หรือ ปลา ขำ เข้า
 ให้ มัน กิน มัน ชอบ กิน เนื้อ ปลา น้ก เข้า มัน ก็ กิน
 ได้ มัน ไม่ สกปรก เหมือน หมา เขา เลี้ยง มัน
 ไว้ บน ตึก และ บน เรือน มัน กลัว หมา น้ก เพราะ
 หมา คอย กัด มัน เมื่อ มัน ลง มา เทียบ ตาม แผ่นดิน
 หมา ได้ กัด มัน มัน วิ่ง หนี ขึ้น ต้นไม้ เร็ว น้ก มัน
 ขึ้น ไป หมอบ และ เดิน เล่น บน ต้นไม้ ก็ ได้ มัน คล่อง
 ว่อง ใจ ดี กว่า หมา มาก

บทที่ ๑๗

หมา

หมา มีหลาย อย่าง หลาย ชนิด อย่าง ใหญ่ ๆ
ตัว มัน เท่า เลื่อ ก็มี อย่าง เล็ก ก็ ที่ สุด ตัว เท่า หนู พุก
เท่า นั้น ก็มี รูปร่าง และ สี ขน ของ มัน ก็ ต่าง ๆ กัน
บาง ชนิด ขน สั้น เกรียน บาง ชนิด ก็ ขน ยาว ปุกปุย
เขา จึง เรียก ชื่อ ว่า เปน หมา ชนิด ต่าง ๆ กัน เรียก
ว่า หมา ไทย บ้าง หมา จูบ บ้าง หมา ฝรั่งเศส บ้าง

หมา เหล่า นี้ มัน อยู่ตาม บ้าน คน เพราะ คนเลี้ยง
 มัน จน เกิด พืช พรวรณ ต่อ ๆ มา คน เรา ชอบ เลี้ยง
 หมา เพราะ หมา มัน มี ความดี โดย ธรรมชาติ ของมัน
 หลาย อย่าง มัน รู้จัก รัก เจ้า ของ ถ้า ใคร เป็น เจ้า
 ของ มัน จะ เรียก มัน ไป ข้าง ไหน มัน ก็ ตามไป หมา
 บาง ชนิด เขา ฝึก หัด ไว้ เจ้า ของ ใช้ สอย ให้ คาบ
 สิ่ง ของ มา ให้ เขา หรือ ให้ คาบ ตาม หลัง เขา ไป ได้ ก็มี
 เมื่อยาม เจ้า ของ โกรธ ถึง จะ เขียน จะตี มัน อย่างไร มัน
 ก็ ไม่ กัด เจ้า ของ เลย อีก อย่าง หนึ่ง มัน รู้จัก จำ แม่น
 นึก ถึง เจ้า ของ จะ ไป ไหน นาน ตั้ง ปี จึง กลับ มา
 มัน ก็ ยัง รู้จัก และ รัก ใคร อย่าง แต่ ก่อน จน ขึ้น ลูก
 เต้า บ่าว ไฟร์ ของ เจ้า ของ ซึ่ง อยู่ ใน บ้าน เดียว กัน มัน
 ก็ รู้จัก จำ ได้ ไม่ กัด ถ้า คน อื่น แผลก หน้า เข้า มา ใน
 บ้าน ผิด เวลา มัน ก็ เหา บาง ตัว มัน ก็ กัด เขา เพราะ

เช่นนี้ ตาม บ้าน และ ตาม สวน เขา จึง มัก เลี้ยง หมา
ไว้ เพราะ เหมือน หนึ่ง มี โปлиц ไว้ รักษา บ้าน ถ้า
กลาง ค่ำ กลาง ค่ำ มี ชะ โมย เข้า มา หมา ก็ กัด หรือ
มิฉะนั้น ก็ เหา่ ชื่น ให้ เจ้าของ ดิน รู้ว่า มี คน แปลก ปลอม
เข้ามา ใน บ้าน

หมา บาง ชนิด เขา หัก ให้ ช่วย ชีวิตร คน ตกน้ำ ก็ได้
หมา ชนิด นั้น ถ้า เจ้าของ เห็น ใคร ตก น้ำ ชี้ บอก ให้
มัน มัน ก็ กระโดด ลง ไป คาบ พา ขึ้น มา บน บก ได้
ธรรมดา หมา ตา และ หู มัน ไวกว่า อื่น ไร กรอบ แกรบ
มา มัน ก็ ได้ยิน ถึง จะ นอน หลับ อยู่ เสียง อื่น ไร
ก็ แว่ว ก็ เปน รู้ สึก ทันท ที่ ใน ตา ของ มัน ก็ ไว ถึง
กลาง ค่ำ จะ มี ต บ้าน ไต ก็ แล เห็น ยัง จมูก ของ มัน
ก็ วิเศษ รู้กลิ่น ของ ไกล ๆ ได้ เทบ เท่า ดู ด้วย ตา
หมา เปน สัตว์ เลี้ยง ง่าย เพราะ มัน ไม่ ใคร เลือก อาหาร

อะไรที่เรา กิน เหลือ ให้มัน กิน ก็ ได้ เพราะ เช่น นั้น
ถึง คน จะ เลี้ยง มัน ไว้ ก็ ได้ แต่ ใคร ๆ จะ เลี้ยง มัน
ต้อง มี ความ กรุณา อย่า ทบ ตี รังแก มัน จึง จะ รัก ถ้า
รังแก มัน นึก มัน ก็ มัก หนี ไป อยู่ เสีย ที่อื่น

หมา มี ความ เสีย อยู่ อย่าง หนึ่ง แต่ เมื่อ มัน เปน ว่า
ถ้า หมา ตัว ไต เปน บ้า มัน มัก จะ กัด คน ถึง กระนั้น
ก็ ไม่ เคย ได้ยิน ว่า มัน กัด เจ้า ของ ของ มัน แต่ ถ้า
หมา บ้า กัด ใคร คน นั้น มัก จะ ต้อง ตาย ด้วย
พิษ น้ำลาย หมา บ้า ร้าย นึก เพราะ ฉะนั้น ถ้า หมา
ตัว ไต เปน บ้า เขา มัก จะ ต้อง ฆ่า มัน เสีย ทุก ตัว
ถ้า ถูก ที่ เปน หมา ที่ เขา รัก ใคร เลี้ยง ไว้ ก็ น่า เวทนา นึก
ถ้า จะ ไม่ ฆ่า ก็ ได้ แต่ ต้อง ขัง กรง ไว้ ให้ มัน คง

แต่ถึงอย่างนั้น มันก็ คง อยู่ใน ที่ ตาย เพราะ โรค
 บำนั้น ไม่ ช้ำ นึก แต่ หมด นาน ๆ จึง จะ เป็น บำ
 ลัก ทั่ว หนึ่ง ถ้า เรา เห็น หมด บำ ก็ ควร จะ รีบ หนี เสีย
 ให้ ไกล อย่า ให้ มัน กัด ได้

ตอนที่ ๑๐

ลิง

ลิง เปนสัตว์ อยู่ บ้า
หน้ามันคล้ายหน้าคน
และ มี ตีน มีมือ คล้าย
คน มันวิ่งบน ต้น
ไม้เอาจมือ ลงวิ่ง ด้วย
เหมือน & ตีนวิ่งได้
เร็วนัก แต่มัน เติน

ตาม ตีน มัน เติน เล่นสอง ตีนเหมือน คน ก็ ได้ มือ มัน
ใช้ ถือ ผลไม้ ได้เหมือน คน มัน กู้ ก็นัก เปน เลี้ยง
มัน หู ๆ! ถ้า มัน เห็น คน ไป ใกล้เคียง มัน
หลอก คน เล่น ก็ ได้ เมื่อ มัน หลอก มัน ขึ้น ต้น ไม้ จับ

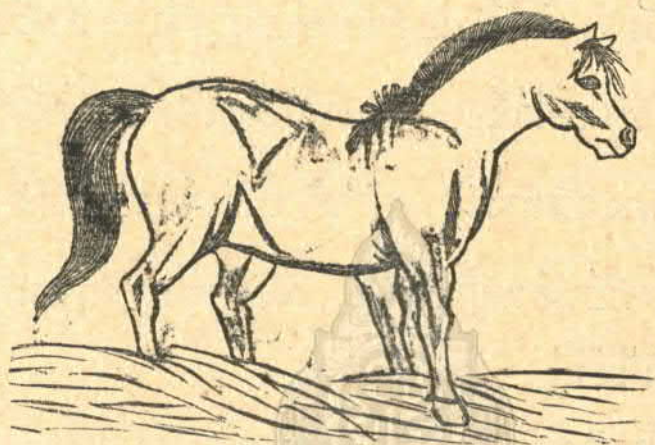
กิ่งไม้ ห่ม ขอบ ๆ ให้คน แลดูมัน มัน แลดู คน
 ถ้า ไม่มี ไม้ตะบอง และ กระสุน ใน มือ มัน ก็ ไม่ กลัว
 มัน ยิ่ง หลอก ใหญ่ ถ้า มัน เห็น กระสุน ใน มือ คน
 มัน ไม่ อาจ หลอก เพราะ มัน กลัว เขา ยิ่ง มัน มัน
 เปน สัตว์ ฉลาด รู้จัก เข้าใจ มาก เว้น แต่ มัน พุด ไม่
 ได้ เหมือน คน คน จับ มัน มา เลี้ยง ไว้ ตาม บ้าน ก็
 มี เขา หัด ให้มัน รำ กะบี กะบอง ได้ แต่ เขา เลี้ยง
 มัน เขา ต้อง ผูก มัน ไว้ ถ้า ปล่อย มัน ไว้ เมื่อ เวลา
 มัน ใจ ดี ก็ ไม่ ทำ อะไร ถ้า มัน เคือง มัน ก็ ไต่ กัด คน
 และ ทำ ร้าย ต่าง ๆ คน ชอบ เลี้ยงมัน เพราะ มัน
 เล่น ตลก ได้ ต่าง ๆ ขบขัน มาก เรา ยิ่งดู มัน มัน ก็
 ยิ่ง ทำ ท่าทาง ให้เรา ดู สนุก นึก เรา ชอบ ดูมัน เล่น
 หัวเราะ มัน เฮ ๆ ฮา ๆ บาง คน ชังมัน ไม่ ยาก

คุณนั้นเลย ความที่ มัน เล่น ตลก คนอง นั้น ไม่ มี
 ประโยชน์อะไร แก่ตัวมัน แต่ มัน เบน ถึง มัน นิ่ง อยู่
 ไม่ได้ ต้อง หยุก ๆ หยิก ๆ ไปต่าง ๆ แต่
 นิสัย ถึง ถึง เบน สัตว์ ฉลาด ข้าง ปลิ้น ปล้อน หลอก ลวง
 ก็จริง แต่ เบน สัตว์ ไม่ รู้ จัก รัก เจ้า ของ ถึง เจ้า
 ของ จะ เลี้ยง ดู อย่าง ไต ก็ เลี้ยง ได้ แต่ ด้วย ให้ มัน
 กลัว เท่านั้น ถ้า เจ้า ของ เผลอ เมื่อไร มัน โกรธ ก็ เบน
 กัด เจ้า ของ เมื่อ นั้น

บทที่ ๑๑

ม้า

ม้า เป็นสัตว์ สัตว์ อย่าง หนึ่ง สำหรับ เลี้ยงไว้
ได้ใช้ มาก อยู่ เพราะ มันวิ่ง เร็ว และ เลี้ยงให้ เชื่อง
ได้ง่าย แต่ การ ที่ จะ ใช้นั้น ผิด กว่า วัว และ ควาย
เพราะ วัว ควาย ต้อง เจาะ ขื่อ จมูก เอา เข็ม ร้อย จึง จะ ใ้
ได้ ม้า ไม่ ต้อง ร้อย เข็ม เช่น นั้น เป็น แต่ เมื่อ

จะ โยง มาหรือ จะ เทียมรด ต้องเอา เหล็กขวางไว้ ในปาก
 ของมัน ให้ ปลาย เหล็ก ออก มา ข้าง ๆ สำหรับ ผูก
 สาย ที่ เรา จะ ใต้ถือ และ ชัก เตือน ให้ ม้า รู้ ตัว ว่า จะ
 เลี้ยวทาง นั้น ทาง นี้ ม้า มี พัน คม มาก แต่ ที่ หน้า
 พัน สำหรับ กัด หญ้า กิน พัน ที่ ตรง เหล็ก พาน ปาก
 อยู่ นั้น ไม่ มี

ม้า เรา รู้จัก ชัด ได้ ว่า แปลก กว่า วัวควาย หรือ สัตว์
 สัตว์อื่น ๆ ด้วย อาการ หลาย อย่าง คือ ม้า มี
 ผมน หน้า เปน กุ่มงาม และ ขน แปลง คอ ก็ เปน สั้น นุ่ม
 ตู แปลกกว่า สัตว์อื่น ขน หาง ก็ เปน พวง งาม กีบ
 ม้า ก็ แปลกกลม เปน อัน เดียว ไม่ เหมือน วัว ควาย กีบ
 วัว ควาย นั้น แฉก เปน สอง กีบ ไม่ เหมือน กัน เรา จึง
 รู้จัก ได้ แน่ ว่า สัตว์ สัตว์ ชนิด นี้ เขา เรียก ว่า ม้า ม้า

เมื่อ ยัง เป็น อยู่ นั้น เรา เลี้ยง ไว้ ก็ ได้ ไข่ แรง เป็น ประ
 โยชนี่ ส่วน หนึ่ง คือ จะ ไข่ ชี เล่น ก็ เรียบ ร้อย จะ
 ไข่ เต็ม มรด ก็ ได้ เมื่อ ตาย แล้ว ก็ ได้ ไข่ เป็น ประ
 โยชนี่ เหมือน กัน ขน หาง ทำ แขน ก็ ได้ ผสม จุก
 หน้า และ ขน แปลง คอ ขน น่อง ก็ เอา มา ทำ
 เป็น เครื่อง ไข่ การ ได้ ต่าง ๆ กับ ม้า และ กะตูก ก็
 ไข่ ทำ เครื่อง ยา รักษา โรค ได้

บทที่ ๑๒

ควาย

ควาย มัน มี เขา แหวม ยาว ไ้้ง น่่า กลั้ว ถ้า จะ
ดู เล่น ไกล ๆ ก็ น่่าดู เพราะ จำพวก สัตว์ สี่ ตีน ด้วย
กัน แล้ว สัตว์ ทั้งปวง ไม่ มี เขา งาม เหมือน ควาย
ควาย เรา ได้ เห็น เรา ก็ จำ ได้ ด้วย เรา เคย ได้ ยืน เขา
พูด กัน อยู่ ว่า ควาย นั้น มี เขา ไ้้ง ยาว เรา จึง จำ ไว้
ครั้น เห็น ตัว มัน ก็ รู้ จัก และ ควาย เปน สัตว์ แปลก

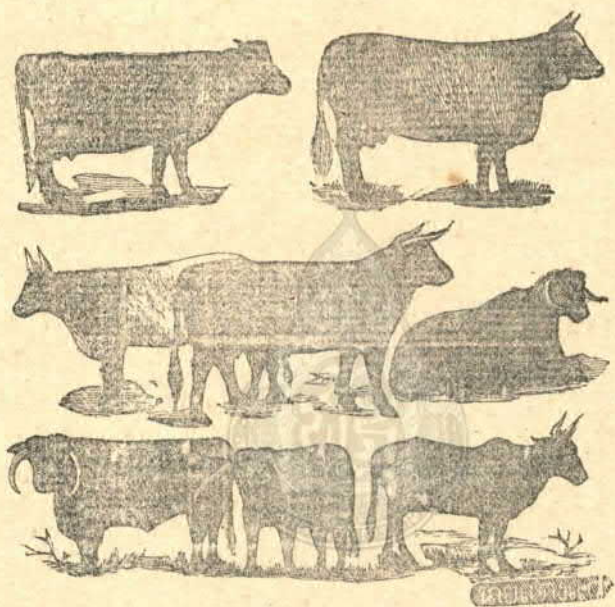
อย่างหนึ่ง คือปาก มัน มี ฟัน ไม่ เหมือน สัตว์ อื่น
 สัตว์ อื่น นั้น มี ฟัน ทั้ง ข้างบน ข้างล่าง เต็ม ปาก ควาย
 นั้น ฟัน ที่ หน้า ฟัน มี แต่ ข้างล่าง ฟัน หน้า ฟัน ข้าง
 บน ไม่ มี ควาย มัน อยู่ บ่า และชอบลง จม อยู่ ใน ปลัก
 แปลง (ที่ เรียก ว่า แปลง นั้น คือ ที่ เปน น้ำ เปน โคลน)
 ควาย ชอบ ลง อยู่ ใน ปลัก แปลง นั้น เพราะ ชอบ เย็น ๆ
 และ เปน เครื่อง สำหรับ บ้าง กัน ตัว ได้ อย่างหนึ่ง เพราะ
 เมื่อ ควาย ลง จม อยู่ ใน แปลง แล้ว ถึง ยุ้ง รั้น จะมี
 มา ตอม สัก เท่า ไร ก็ ไม่ กัด ตัว ควาย ได้ ควาย ก็ เปน
 สัตว์ สำหรับ คน เรา ได้ ใช้ การ งาน คน ชาวนา เขา
 เลี้ยง ไว้ แห่ง ละ หลาย ๆ ตัว ใช้ ไถ นา ควาย มัน
 กิน หญ้า ก็ ต้อง เปน สอง หน เหมือน กัน กับ วัว คือ
 ต้อง กัด เคี้ยว กิน แต่ หยาบ หน หนึ่ง ภายหลัง ลำ

รอก ออกมา เคี้ยว บดเอี๊ยง อีก หน หนึ่ง ควาย นี้ เมื่อ
 ยังเป็น อยู่ คนเรา ได้ ใช้ โถ นา และรับ เงิน บรรทุก ของ
 หนัก เป็น ต้น เมื่อ ตาย แล้ว ก็มี ประโยชน์ ต่าง ๆ
 สิ่ง ทั้งปวง คือ เขา หนึ่ง กระตุก เอ็นน่อง ก็
 ขาย ซื้อมัน เป็น ราคา ตาม สมควร หรือ เขา จะ ใช้
 ทำอะไร เล่น ก็ได้ เนื้อ ควาย เขา ทำ เป็น เนื้อ แผ่น
 เค็ม กิน ก็ได้

บทที่ ๑๓

วัว

เขา เรียกว่า วัว เปนสัตว์ที่เรารู้จักอยู่ เพราะ
ว่า วัว รูปร่างของมัน คล้าย กัน กับ ควาย มัน มี เท้า
๔ เท้า มี เขา ๒ เขา แต่ เขามัน ได้กกว่า เขาควาย ขน
ตัวมันก็หนา กว่า ควาย สีมัน แดง บ้าง ดำ บ้าง

ต่างบ้าง ชาวบ้าง ต่าง ๆ กัน มันชอบ กิน
 หญ้า กิน ฟาง และ ใบไม้ต่าง ๆ บางทีเข้าไปเลือก
 เข้าสุก กลัวย อ้อยอะไร ๆ มันก็กิน มันไม่ใคร่
 จะเลือกอาหาร วัวนี้ที่อยู่ตามป่าก็มี เขาเรียก
 ว่า วัว กระทิง มันดุร้ายนัก คนเรากลัวมัน ไม่
 ใคร่จะกล้าไปจับมาใช้สอย ใช้สอยแต่ วัว ชนิด
 ที่คนเขาเลี้ยง เรียกว่า วัว บ้าน ธรรมดา วัว มี ปาก
 มี ฟัน แต่เมื่อมันโกรธ เคือง มันไม่ กัด เหมือนเสือ
 มัน ใช้ชน เอา ตัวชน เขาของมัน วัว บ้าน นั้น เปนสัตว์
 เขาเลี้ยง ไว้สำหรับ ใช้ ไถ นา หรือ เทียม เกวียน หรือ ใช้
 ลาก เชื้ออะไร ๆ ก็ได้ และ บางที เขาทำคล้าย
 กระบุง แต่เขา เรียกว่า ต่าง วาง บน หลัง บรรทุกสิ่งของ
 ก็ได้ แต่ วัว ตัว เมื่อนั้น เขา ไม่ ใคร่ จะ ใช้ การหนัก
 เขาเลี้ยง ไว้ ไว้ต แต่ น้ำนม มัน ขาย เปน ของ เขา กิน ได้

จั๊ว นั้ มั้ ไม่ กั้ว แตต แตตร้อน จั๊ว ะ มั้ ก็ ไป ได้
 แต่ ถ้า ผน ตก มั้ ไม่ ชอบ เพราะ มั้ เปน สั้ว กั้ว
 เปียก เนื้อ มั้ คน เรากิน ได้ หนึ่ง มั้ เขา ไข่ ซึ่ง
 กลอง หรือ ทำ เปน เชือก ก็ ได้ บางที เขาทำ เปน หนึ่ง
 ฟอก ไข่ สำหรับ ปู้นั้ ปู้นอน และ ทำ เปน หีบ หรือ ะไร ะ
 ต่าง ะ ก็ ได้ กระตุก มั้ เขา ทำ เปน ต้มมีด ต้มปากไก่
 ก็ ได้ เขา มั้ เขา ไข่ ทำ ต้มมีด และ ซ่อม ซ้อน หรือ กลิ้ง
 เปน ตลับ และ สิ่ง อื่น ะ ก็ ได้ บางที เขา ก็ ชัด ให้
 เกลี้ยง ไข่ ตู เล่น และ แววน เลื่อ แววน หมวก ก็ ได้ ขน
 หู มั้ นั้ เขา ไข่ ทำ เปน พู่กัน สำหรับ เขียน รูปภาพ
 และ ลวดลาย ต่าง ะ เล้น เอ็น ของ มั้ ต่าง ะ นั้ เขา
 เอา ต้มเคี้ยว ให้ เปื่อย จน เหนียว แล้ว หล่อ เปน แท่ง ะ

เขา เรียกว่า “กา” เป็น ยาง สำหรับ ใช้ ตัด ฝัก
อะไร ๆ ก็ได้ และใน การอื่น ๆ ก็ยังเป็น ประโยชน์
แก่เรา ที่ จะ ใช้ ได้ อีก มาก หลาย อย่าง นึก

บทที่ ๑๔

แพะ

แพะเป็นสัตว์เคี้ยว คนเรา ชอบเลี้ยง และทำ คอก ให้

อยู่ เวลา เข้าปล่อยให้ ไป เทียวหากิน และ ต้อง มี
 คน วิชา อยู่ คน หนึ่ง เวลา บ่าย ต้อ้น กลับ เข้า คอก
 เอา ถั่วมา และเข้าเปลือก ให้ กิน เป็น อาหาร ธรรมดา
 แพะ ย่อม กิน หญ้า ถั่วมา เข้า เปลือก และ ใบไม้
 ทุก พรรณ ไม่ เลือกร แต่ นั้น สิ้นทาน คล้าย กันกับวัว
 กราณ ไม่ ได้ แต่ กราแต่ทน ได้ ธรรมดา แพะ
 ย่อม เป็น ดังนี้ ที่ มี คุณ แก่ คน นั้น บางที เขาผูก
 ลากรถให้ เต็ม ชี บางที เขาผูก หัดให้ เต้น รำ กับถึง
 และ ผูกเครื่อง คล้าย กับม้าให้ ถึงชี แล้ว เจ้าของ พา
 ไป เต้น รำ ขอ ทาน ได้ อาหาร และ อัฐิ ศ น้ำนม ก็กินได้
 ครั้น เมื่อ แพะ ตาย แล้ว ก็ ย่อม มี คุณ หลาย อย่าง คือ
 เขา และ กระตุก เข้ายา ต่าง ๆ หนึ่ง นั้น ใช้ ทำ ร่องเท้า
 รำมะนา กลอง เนื้อ นั้น กินได้ โทษของแพะ นั้น ถ้า

ปล่อย ไป ไม่มี คน รักษา ดูแล แล้ว มัก ไป กิน ใบไม้
 และ ดอกไม้ ที่ ต้น เขา ปลุก ไหว้งาม ๆ ให้ เลี้ยว ไป
 ร่าง กาย ของ แพะ นั้น คือ มี เขา ๒ เขา เท้า ๔ เท้า
 ที่ ไม่มี เขาก็ มี สีส้ม แดง ขาว เหลือง ต่าง ๆ
 ที่ จะ ชี้ ให้ เห็น ได้ ว่า เป็น แพะ นั้น คือ ฟัน เลี้ยว มัน ร้อง ก็
 เหมือน มัน บอก ชื่อ ตัว เอง ว่า แะะ ๆ! เลี้ยง กล้า ฟัน เป็น
 แพะ ๆ! บ้าง พอ เข้า ใจ

บทที่ ๑๕

ช้าง

หนูแดง เป็นพี่ หนูเล็ก หนูแดง เรียน หนังสือ
 อยู่ในโรงเรียน หนูเล็ก ยังเด็ก ไม่รู้จักอะไร นัก
 วันหนึ่ง หนูแดง กับ หนูเล็ก ไป ดูแห่ เห็นช้าง หนูเล็ก
 ไม่รู้จัก จึง ถาม พี่ ว่า “นั่น ตัว อะไร?” หนูแดง ก็
 บอก ว่า “นั่น เขาเรียก ว่า ช้าง” ครั้น กลับ มา บ้าน
 หนูเล็ก ยังอยาก จะ รู้จัก เรื่อง ช้าง ต่อ ไป จึง ใต้ถาม หนู
 แดง และ หนูแดง ก็ บอก ให้ เห็น ต่อ ไป นี้ หนูเล็ก ถาม ว่า
 “พี่ชา ช้าง มัน เป็น อย่าง ไหนะ?” หนูแดง ตอบ ว่า
 “ช้าง นั้น หรือ ตัว มัน โต กว่า ตัว อื่น ๆ” หนูเล็ก
 ถาม ว่า “มัน อยู่ ที่ ไหน?” หนูแดง ตอบ ว่า “มัน
 อยู่ ภูเขา และ เขา เลียง ที่ บ้าน ก็มี” หนูเล็ก ถาม ว่า “มัน
 กิน อะไร?” หนูแดง ตอบ ว่า “มัน กิน หญ้า และ ของ

อื่น ๆ ไต่บ้าง” หนูเล็ก ถามว่า “ตัว มัน ไต่ อย่าง
 นั้น มัน มี กิน มาก หรือ?” หนูแดง ตอบว่า “มัน กิน ก็
 พอ อิ่ม เท่านั้น” หนูเล็ก ถามว่า “ถ้า เรา เติบ เข้า ไป
 ไกล มัน มัน กัด เรา ไหม?” หนูแดง ตอบ ว่า “มัน
 กัด ไม่ ไ้ มัน ไ้ แต่ แทะ” หนูเล็ก ถาม ว่า “มัน
 แทะ ด้วย อะไร?” หนูแดง ตอบ ว่า “มัน แทะ ด้วย งา”
 หนูเล็ก ถาม ว่า “งา มัน อยู่ ที่ ไหน?” หนูแดง ตอบ
 ว่า “งา มัน งอก ออก จาก ปาก ของ มัน สอง งา น้า
 กลัว มัน คุรูป ชี” หนูเล็ก ถามว่า “กระนั้น ทำไม เขา
 จึง เลี้ยง มัน ไ้ มัน มี แทะ เขา ตาย หรือ?” หนูแดง
 ตอบว่า “เจ้าของ เขา ไม่ กลัว มัน เพราะ มัน รู้ จัก เขา”
 หนูเล็ก ถาม ว่า “เขา เลี้ยง มัน นั้น เขา ต้อง บ่อน หย้า

บ่อน น้ำ มัน ไหม?” หนูแดง ตอบว่า “เขา ไม่ต้อง

บ่อน มัน เพราะ มัน กิน เองได้” หนู เล็ก ถาม ว่า

“มือ มันเหมือนคน หรือ?” หนูแดง ตอบ ว่า “มันไม่

มี มือ แต่มัน มี งวง” หนูเล็ก ถาม ว่า “งวง มัน

จับ หย้า ได้เหมือน มือคน หรือ?” หนูแดงตอบว่า “มัน

จับ กินได้” หนู เล็ก ถาม ว่า “มัน เดินได้ ไหม?”

หนูแดง ตอบว่า “มันเดินได้ เพราะตีนมัน มี ๔ ตีน”

หนูเล็ก ถาม ว่า “มัน มี จมูก ไหม?” หนูแดง ตอบ ว่า

“จมูก ของมัน มี อยู่ปลายงวง” หนู เล็ก ถามว่า “มัน

กิน น้ำ ได้หรือ?” หนูแดง ตอบ ว่า “มัน กินน้ำได้”

หนูเล็ก ถาม ว่า “มัน เอา อะไร ตัก กิน?” หนูแดง

ตอบ ว่า “มัน ไม่ เอา อะไร ตัก กิน แต่มัน ดุด

ด้วย งวง ของมัน ไ้” หนู เล็ก ถาม ว่า “มัน
 หาย ใจ ไ้ ไ้ไหม?” หนูแดงตอบ ว่า “มัน หาย ใจ ไ้”
 หนูเล็กถาม ว่า “ทำไม มัน ต้ม น้ำ พลัง หาย ใจ
 พลัง มัน ไม่ สำลัก หรือ?” หนูแดงตอบ ว่า “มัน
 ไม่ สำลัก เพราะ เมื่อ มัน ต้ม น้ำ มัน อัดลม หาย ใจ ไ้”
 หนูเล็กถาม ว่า “น้ำ เข้า ไป ใน จมูก มัน ไม่ แสบ จมูก
 หรือ?” หนูแดงตอบ ว่า “มัน ไม่ แสบ เพราะ มัน เคย
 ต้ม” หนูเล็กถาม ว่า “ทำไม มัน จะ ก้ม ลง ต้ม ด้วย
 ปาก ไม่ ไ้ ไ้หรือ?” หนูแดงตอบ ว่า “มัน ก้ม ลง ไม่ ไ้
 เพราะ คอ มัน สั้น และ ตัว มัน สูง” หนูเล็กถาม ว่า
 “ทำไม มัน ต้ม น้ำ และ กลืน ลง ใน ท้อง ทาง จมูก ไ้ ไ้หรือ?”
 หนูแดงตอบ ว่า “ไม่ใช่ นะ มัน ต้ม ด้วย งวง แล้ว

มัน พ่นลงในปาก ของมัน มัน ก็ กลืนลง ทาง ลำคอ”
 หนูเล็กถามว่า “คน ใช้นั้น ได้ ไหม?” หนูแดง ตอบ
 ว่า “เขา ใช้นั้น ได้” หนูเล็ก ถามว่า “ทำไม ตัวมัน
 ใหญ่ มัน กลัว คน ด้วย หรือ?” หนูแดง ตอบว่า “มัน
 กลัว คน เพราะ เจ้า ของ เขา เอา ขอ เคาะ แ่ง หัวมัน
 มัน เจ็บ มัน ๆ ก็ กลัวเขา” หนูเล็ก ถามว่า “มัน
 สู้ คน เขา ไม่ได้ หรือ?” หนูแดงตอบว่า “มัน สู้
 คน เจ้าของ ไม่ได้” เพราะ มัน เข็ด ฝีมือ เขา หนูเล็ก
 ถามว่า “มัน มี คุณ อย่างไร บ้าง?” หนูแดง ตอบว่า
 “เรา ชี้ มัน ก็ ได้ บรรทุก ของ ให้ มัน พา ไป ก็ ได้”

บทที่ ๑๖

ผีเสื้อ

(รูปตัวแก้วแก้วเป็นผีเสื้อ)

ผีเสื้อ มีปีกบินไปได้เหมือนนก แต่ไม่ใช่พวกนก ผีเสื้อนี้นักปราชญ์เขาจัดเป็นสัตว์แมลงที่มีปีกบินได้พวกหนึ่ง ตัวผีเสื้อมีหลายอย่าง คือ ตัวเล็กและตัวใหญ่ และสีปีกก็ต่างกัน ผีเสื้อเป็นสัตว์ประหลาด คืออาการที่มันจะเกิดเป็นผีเสื้อนั้น ชอบบกล เดิมทีแม่มันมีท้องแก่แล้วก็เที่ยวบินไปไข่ติดไว้ที่ใบไม้อ่อน ๆ พอถูก

มันจะกินได้ ครั้นล่วงวันไปถึงกำหนดแล้ว ก็

ไข่ออกเป็นตัวหนอน เขาเรียกว่า ตัวแก้วบ้าง

บาง อย่าง ก็ เรียกว่า ตัวด้วง เทียบ กัด กิน ใบไม้ และ

เชื้อ ไม้ที่ อ่อน ๆ ครั้น ตัว หนอน นั้น แก่ล่วงวัน

ไป ก็ สั้น เข้า ๆ แล้ว ลอก คราบ กลาย เป็น ผีเสื้อ

มีปีกบินไป เทียบหากิน ตามชอบใจ ผีเสื้อตัว มัน เป็น

ปล้อง ๆ และมี ตีน ๖ ตีน ปีก มัน สี่ ปีก ใหญ่

สองปีกเล็ก สองปีก และ หนวด มัน มี สอง เส้น อยู่ ที่

ข้าง ปาก มัน เป้นวง พับ อยู่ เมื่อ มัน ยัง ไม่ กิน อะไร

ก็ แด ไม่ ใคร จะ เห็น ถ้า เวลา มัน จะ กิน อะไร มัน

ก็ คลึง วง เหยียด ออก สูบ น้ำ ค้าง และ ลออง เกสร

ดอก ไม้ กิน และ ปีก ของ มัน ใหญ่ เกิน ตัว มาก ไม่

เหมือน ปีก แมลง ปอ แต่ ปีก มัน เป็น แผ่น บาง ๆ

คล้าย กับ ผืนผ้าที่ เขา ชิงแปน ใบ เรือ ตัวผีเสื้อ แต่
 เต็ม มัน ยัง ไม่ มี ปีก ยังเป็นตัว แก้ว อยู่ มัน จะ ไป
 ไหน ก็ ต้อง คลาน ไป ครั้น เป็น ตัวผีเสื้อ มี ปีก แล้ว
 ไป ไหน ไม่ ต้อง คลาน บิน ได้ ไกล ๆ เพราะ มี ปีก
 เป็น กำลัง เหมือน คนเราเป็น คนโง่ ไม่ มี ความรู้ สิ่งไร
 ก็ ต้อง คลาน อยู่ เหมือน ตัว แก้ว ที่ ยัง ไม่ มี ปีก ฉะนั้น คน
 ที่มี ปัญญา วิชาความรู้ นั้น จะทำอะไร ก็ คล่องแคล่ว ทั้ง
 ตัว แก้ว ที่ ออก ปีก เป็น ผีเสื้อ แล้ว บิน ไป ได้ คล่อง แคล่ว
 สบาย ดี

บทที่ ๑๗

ตักกะแทน

ตักกะแทน ก็เป็นสัตว์ที่มีปีกชนิดหนึ่ง แต่ไม่
เหมือนนก เขาไม่นับเข้าในพวกนก เมื่อมัน
จะเกิดนั้นมันไข่ติดไว้ตามใบไม้ต่าง ๆ มีใบโสก
และใบหญ้า เป็นต้น แล้วก็ค่อยเป็นตัวขึ้นทีละ
น้อย ๆ จนเกิดเป็นตัวและบินไปได้ หน้ามันงุ้ม ๆ
ตามันใสเหมือนแก้ว มีหนวดสองเส้นที่ปากของ
มัน ปีกมันมีสี่ปีกอยู่ข้างละสองปีก แต่ปีกนอก
มันแข็งกว่าปีกใน และมีสีต่าง ๆ ปีกในมัน

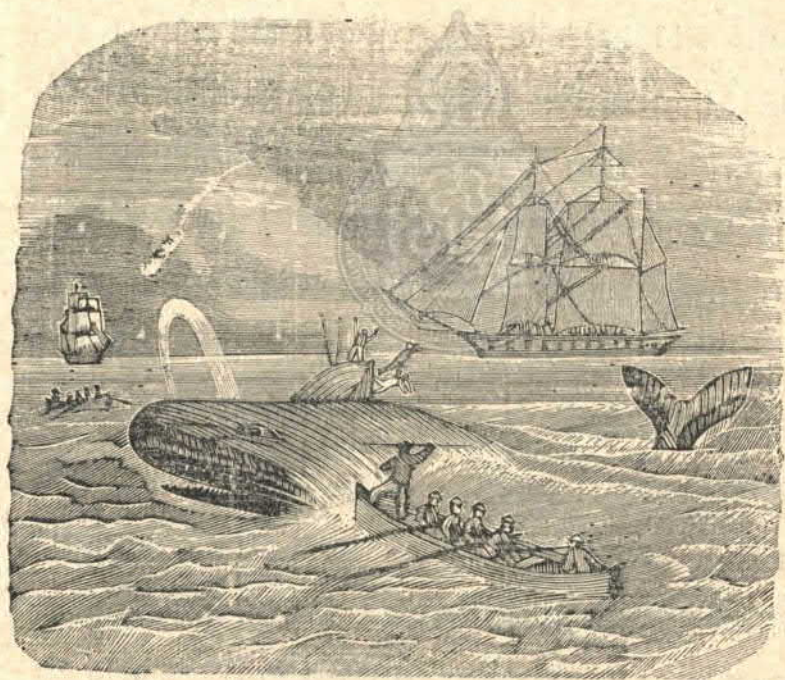
อ่อนและมันใหญ่กว่าปืกันนอก มีสีขาวๆ ตัวมันยาวๆ
 ที่ท้อง เปน ปล้อง ๆ มัน มีตีน ๖ ตีน ตีนหน้า ๔
 ตีน เล็ก กว่า ตีน หลัง ๆ ๒ ตีน มัน กระโดดได้ ไกล
 ตั๊กกะแตน มี หลาย อย่าง หลาย ชนิด มี สี ต่าง ๆ
 กัน บาง ชนิด ขยับ ปีก ดัง ได้ เหมือน เสียง ร้อง และ
 ตั๊กกะแตน อีก ชนิด หนึ่ง เขา เรียก ว่า ตั๊กกะแตนตำ
 ข้าว มัน ผิดกว่า ตั๊กกะแตน ธรรมดา คอมันยาว ตาโต
 ปีก ข้างใน มันบาง ตีน หน้า ๕ ๆ และ แบน เปน
 จัก ๆ ตีน หลัง ก็ เหมือน ตั๊กกะแตน ธรรมดา ถ้า จับ
 ตีน หลัง มัน เข้า ก็ ทำ หวัง ๆ และ ตั๊กกะแตน ทั้ง ปวง
 นั้น มัน กิน หญ้า และ ใบไม้ เปน อาหาร และ สัตว์ ชนิด นี้
 ผิดกว่า สัตว์ ทั้ง ปวง ด้วย มัน ไม่ มี รัง อยู่ นอกจาก รัง
 ไข่ มัน เทียว จับ อยู่ ตาม ต้น หญ้า และ ต้น ไม้ ที่ เคย ๆ
 สัตว์ ชนิด นี้ มัก มี ใน ฤดู ฝน ชุกชุม ถ้า ถึง ฤดู แล้ง ก็
 หาย ไป ไม่ ใคร จะ มี และ มัน เปน สัตว์ ชอบ ไฟ ถ้า

เห็น เขา จด ไฟ มันก็ มั้ มา จับ อยู่ตาม ทะเกียง บาง
 ที่ ก็ บิน ไป ถูก ไฟ ตาย

บทที่ ๑๘

ปลา

ปลา ทั้งหลาย นั้น ธรรมชาติ ของมัน เกิด เป็น ไข่ ก่อน

แล้วจึงเป็น ตัวปลาโตย มาก บางอย่าง ออกเป็น ตัวที่
 เดียวก็มี เช่นปลา โดมา และ ปลา วาฬ เป็นต้น ปลา
 อาศรัย อยู่ได้แต่ในน้ำ อย่างเดียว ไม่อยู่บนบกเหมือน
 สัตว์อื่น ๆ ถ้าจับ มาไว้บนบกไม่ช้า มันก็ตาย ปลา
 นั้นหนึ่งของมันมีเกล็ด บ้าง ไม่มีเกล็ดบ้าง ที่ไม่มี
 เกล็ดนั้น ที่ตามตัว ของมัน เป็น เลื้อยและ เป็นคาว ลื่น
 กว่า ปลาที่มี เกล็ด แต่ปลา เป็นสัตว์ ไม่มี ตีน เหมือน
 สัตว์ทั้งหลาย มีแต่ ครีบ หางและหู เมื่อ เวลา จะไป
 เทียวก็ อาศรัย หูและหางให้ โบกปัด พา ตัว ลอย ไป ในน้ำ
 ปลา นั้น ผิดกับ สัตว์อื่น อีก อย่าง หนึ่ง ที่มี เหยือก
 ที่ เหยือก ของ มันนั้นสำหรับ หายใจ ได้แทน จมูก ปลา
 ชนิดหนึ่ง เรียกว่า ปลาคิน ชอบ ขุด รู อาศรัย อยู่ตาม
 ชายเลน ในคาโท ๆ เอา หูต่าง ตีน เดินไป เดินมา
 ได้ตามชายเลน ปลา ชนิดหนึ่งเขา ชอบ เลี้ยงไว้ดูเล่น
 เพราะ รูปร่าง ของมันงาม สีเหลือง ๆ ดำ ๆ ต่าง ๆ
 คล้าย สีเงิน สีทอง เขา จึง เรียกว่า ปลาเงิน ปลาทอง

เขา เอามาเลี้ยงใน อ่างแก้ว ตั้ง ไว้ดูในเรือน นาคูณิก
ปลาบาง ชนิด บินได้แต่ไป ไม่ได้ไกล เขา เรียกปลา
กะเบน และ ปลานก กระจอก เป็นต้น แต่มัน อยู่ น้ำ
เค็ม ปลาทั้งหลาย มัน กิน อาหาร ต่าง ๆ กัน กิน
ใบไม้ผัก หญ้า เป็น อาหาร บ้าง

ปลา เป็น ประโยชน์ แก่เรา มาก ด้วย เราได้ กิน
เนื้อ ของ มัน เป็น อาหาร อยู่เสมอ เมื่อ เล็ก ๆ ผู้ใหญ่
เขา ห้าม ไม่ ให้ เรา กิน ปลา มาก ๆ เขา ว่า จะ เป็น
ตาน ชะโมย เขา ห้าม เช่น นี้ เมื่อ เล็ก เรา ไม่ ชอบใจ เลย
เรา จำ ได้ เรา เคย ร้อง ให้ ยาก กิน หลาย หน ครั้น ไตมา
จึง เห็น ความ จริง เช่น เขา ว่า เพราะ ได้ เห็น เด็ก
เล็ก ๆ กินปลา มาก เป็น ตาน ชะโมย พุง ไร หลาย คน

บทที่ ๑๙
เช้า

(ต้นข้าวในนา)

เข้าเป็น ของเครื่อง เคียงให้ กาย เจริญอยู่ได้ เรา
 ได้เห็นเขา ปลุกไว้ ใน นา ต้น มัน คล้าย ๆ ต้น
 หนุ่ย มัน มี แต่ หน้า ฝน หน้า แล้ง ไม่ มี ถึง มี
 ก็ น้อย ไม่ มี มาก เหมือน หน้า ฝน เวลา ที่ มัน จะ
 ออก รวง หรือ ออก พอ รู้ว่า มี รวง เขา เรียก กัน ว่า
 เข้า มี ทอง ขณะ นั้น เขา จึง ตัด เอา ต้น เข้า นั้น มา
 ทำ คั้น กรอง เอา แต่ น้ำ แล้ว เอา น้ำ ทาล เจือ ลง ต้ม
 ทำ เป็น ของ หวาน อย่าง หนึ่ง เรียก กัน ว่า เข้า ยาคุ และ
 เวลา ที่ เข้า เป็น เม็ด แต่ เปลือก นอก ยัง เขียว อยู่ เขา
 เอา เม็ด เข้า มา ชัก และ ทำ ให้ เม็ด ใน มัน แบน ๆ
 เขา เรียก กัน ว่า เข้า แม่ และ เวลา ที่ เข้า แก่ เปลือก
 นอก ที่ หุ้ม เม็ด นั้น เหลือ เขา จึง เกี้ยว เอา มา ทิ้ง ต้น
 แล้ว เขา นวด ให้ เม็ด มัน หลุด จาก รวง ส่ง ทำ ให้
 หมด ต้น หมด รวง ดี แล้ว เขา เอา เข้า เก็บ ไว้ ใน
 ยัง ใน ฉาง และ ซื่อ จำ ยาย ไป ตาม ความ ปราด ณา
 ได้ ขณะ นั้น เขา นั้น ปรากฏ ซื่อ อีก อย่าง หนึ่ง

เรียก กันว่า เข้ เปลือก เช่นที่ เรา เห็นอยู่ ในยัง ในฉาง
 นั้น ทำ ไหม เรา จะ ไม่ รู้จัก เข้ เข้นั้น เดิม ที่
 มัน มี เปลือก เขา เอา มา ลี มา ทำ มา ฝัด
 มา ร่อน ให้ หมด เปลือก นอก ดี แล้ว ยัง เหลือ
 อยู่ แต่ เม็ด ใน เม็ด ใน นั้น ขาว ขาว บ้าง แดง
 บ้าง เพราะ ที่ ที่ เข้ เกิด นั้น ต่าง ๆ กัน เข้
 นั้น ถ้า เกิด ใน นา สวน เม็ด ใน ก็ ขาว ถ้า เกิด ใน นา
 เมือง เม็ด ใน ก็ แดง เหตุ นั้น จึง มี ชื่อ เรียก ต่าง ๆ
 กัน ว่า เข้ นา สวน บ้าง เข้ นา เมือง บ้าง เมื่อ
 เข้ นั้น หมด เปลือก นอก ยัง เหลือ แต่ เม็ด ใน แล้ว เข้
 นั้น ก็ ได้ ชื่อ เรียก อีก อย่าง หนึ่ง ว่า เข้ สาร ที่ นั้น
 ก็ ใช้ หุง ต้ม กิน ได้ ตาม ประสงค์ เข้ สาร นั้น ถ้า
 หุง แล้ว เรียก ว่า เข้ สุก ก็ ได้ เข้ สรวบ ก็ ได้ เปน สอง
 ชื่อ ถ้า ต้ม เรียก ว่า เข้ ต้ม และ เข้ สาร ใช้ ทำ
 ขนม และ ของ กิน อย่าง อื่น ๆ ได้ อีก หลาย อย่าง บด
 ให้ สะเอียด ก็ กลาย เปน แป้ง

บทที่ ๒๐

กล้วย

กล้วย ที่ เรา กิน เรา เห็น อยู่ เสมอ เป็น ต้นไม้
อย่าง หนึ่ง ใ้ ปลูก ไว้ ตามสวน และ ที่ อื่นบ้าง กล้วย

หลายชนิด บางอย่างก็มีเม็ดบางอย่างที่ไม่มี เขา
กำหนดเรียกชื่อต่าง ๆ และรูปกล้วยก็ผิด ๆ กัน
สิ่งทั้งปวงของต้นกล้วยใช้การได้มาก ดูไม่ใคร่จะมี
สิ่งที่เสียเลย เพราะฉะนั้นคนชาวสวนเขาคิดจะ
ทำสวนแรกก่อสร้างขึ้น จึงปลูกต้นกล้วยลงใน
พื้นที่สวนก่อนต้นไม้อื่นทั้งปวง เพราะกล้วยให้
ผลเป็นประโยชน์ ได้เป็นกำลังที่จะทำการต่อ
ไป กล้วยน้ำว้าอย่างเดียวปลูกลงไว้แล้วก็ เป็น
ประโยชน์ได้มากนัก ต้นกล้วยที่ปลูกไว้ยัง
ไม่ทันจะออกเครือเป็นลูก ก็มีประโยชน์หลาย
อย่าง คือปลูกพอตัดขึ้นก็ได้ใช้ใบตองมวน
บุหรี่ยสูบหรือห่อสิ่งของและเย็บอะไร ๆ ก็ได้ ครั้น

ต้นกล้วย แก่ ออก ปลี ตก เครือ ปลี ที่ เหลือ จาก เปน
 หวี เปน ลูก แล้ว ก็ กิน เปน ผัก เปน กับข้าว ก็ได้ กาบ
 ต้น ลอก ออก เปน ชื้น ๆ นั้น ลอก ออก เปน กาบ ๆ
 จัก ตาก แห้ง ทำ เชื้อ ก้อน คุกกี้ ต่าง ๆ ก็ได้ ถ้า
 ใส ใน ต้น กล้วย เรียกว่า หยวก ไข่ เปน ผัก ไข่ เหมือน
 กับ ปลี ชื้น ต้น กล้วย มี ประโยชน์ แก่ คน เรา อย่าง
 อธิบาย นี้ ส่วน ลูก กล้วย ที่ เรา กิน ยังมี คุณ ประโยชน์
 มาก นัก เมื่อ เรา ยัง เปน เด็ก นั้น ต้อง กิน ไข่ สุก
 กับ กล้วย ก่อน ครั้น ค่อย โต ขึ้น แล้ว จึง กิน ของ
 อื่น ๆ ถึง ผู้ ใหญ่ ก็ เหมือน กัน เวลา กิน ไข่ แล้ว
 ไม่มี ของ อื่น ๆ มี แก่ กล้วย กิน เปน ของ หวาน
 ก็ได้ เวลา เรา เจ็บ ไข้ ไม่ สบาย กิน ของ อื่น ไม่ได้

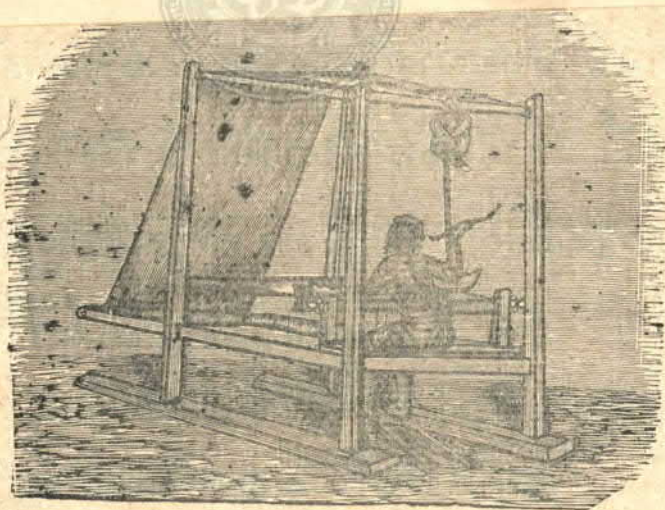
ต้อง กิน กล้วย เมา เพราะ ไม่ เป็น ของ แสดง ลูก
 กล้วย ที่ สุก งาม เขา ตาก แห้ง เป็น กล้วย ตาก ก็ กิน
 อร่อย มาก และ เป็น สเบียง ไป ทาง ไกล สำหรับ เป็น
 ของ ทาน ได้ อย่าง หนึ่ง ทน ทาน ไม่ ไคร จะ เสีย

ผิต

คน ฆอผ้า

ลูก

คน ทอผ้า

ผ้า เปน ของ คน เรา ต้อง ใช้นุ่ง ใช้ห่ม เพราะ คน
 เรา มี หนึ่ง อ่อน บาง จะ ทน หนาว ทน ร้อน ไม่ ได้ ทั้ง
 ยุง และ ไร ก็ จะ กัด ให้ ได้ ความ ลำบาก ต่าง ๆ บรรดา
 สัตว์ ๔ เท้า ๒ เท้า ที่ เติบว อยู่ บน บก เหมือน
 คน เรา บาง อย่าง คือ ช้าง และ ควาย เปน ต้น ย่อม
 มี หนึ่ง หนา บาง สัตว์ ก็ มี ขน มาก กัน ยุง ไร ไม่
 ขบ กัด ได้ แต่ คน เรา แปลก กว่า สัตว์ เหล่า นั้น มาก
 เพราะ มี หนึ่ง ก็ อ่อน บาง ขน ก็ เล้น ละเอียต ขึ้น อยู่
 ห่าง ราว กัน ไม่ บัง กัน ตัว ได้ เหมือน สัตว์ เหล่า
 นั้น จึง ต้อง ใช้ ของ สิ่ง ใด สิ่ง หนึ่ง ปก บิด ถ้า
 เรา จะ ใช้ เสื้อ สาค ใบ ไม่ ปก บิด ร่าง กาย เนื้อ หนึ่ง ของ
 เรา ก็ ทน ไม่ ได้ ต้อง หา ของ ที่ อ่อน เบา ภาให้ เรา

ทนได้ จึงคิดเอาฝ่ายบ้าง เส้นไหมบ้าง จน
 สัตว์บ้าง มาทอทำเป็นผ้าที่เราได้ใช้กันอยู่
 นี้ ผ้าที่เราได้ใช้กันอยู่ นี้ จึงเป็นของเหมือนหนึ่ง
 แทนหนึ่ง และ จนของ เรา สำหรับให้เรา ได้มี
 ความสบาย ทั้งหน้าร้อน หน้าหนาว และ กันยูง รื่นได้
 ด้วย ผ้าจึงเป็นของสำคัญซึ่งคนเราต้องอาศัย
 ด้วย อย่างหนึ่ง

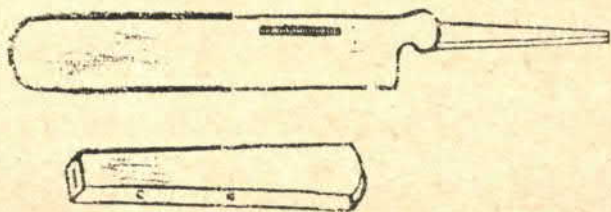

บทที่ ๒๒

มีด

สัตว์ทั้งปวงที่มีอยู่ในโลกนี้ ย่อมหาอาหาร
 กินได้เฉพาะแต่ของที่เกิดที่มีอยู่ หรือเป็นเอง
 ตามธรรมดา ไม่ได้ชวน ขวาย ก่อสร้าง ปลุกทำ

เหมือน คน เรา เพราะ เหตุ สัตว์ เหล่า นั้น ไม่มี
 มือ สำหรับ จะ จับ ถือ สิ่ง ของ ต่าง ๆ ถึง บาง อย่าง
 ที่มี มือ คือ ถึง เปน ต้น ก็ ไม่มี ปัญญา ความ คิด
 อย่าง คน เรา คน เรา มี มือ สำหรับ จับ ถือ สิ่ง ของ
 ต่าง ๆ และมี ทั้ง ปัญญา ความ คิด ด้วย แต่
 มือ ของ เรา ใช้ ได้ แต่ ให้ เปน พนักงาน แต่ การ จับ ถือ
 เท่านั้น จะ หยิก แกะ เจาะ แทะ ของ ที่ แข็ง คือ
 ไม่ เปน ต้น หรือ สิ่ง ที่ เหนียว เช่น บาน ปอ ผ้าม

(รูป มีด)

โหม นั้น ไม่ ไ้

จึง ต้อง คิด อ่าน ด้วย ปัญญา หา

เหล็ก ซึ่ง เป็น ของ แข็ง มาทำ เป็น มีด^๕ ขึ้น สำหรับ
 จะ ได้ ตัด ฟัน ผ่า เกรียก ของ ต่าง ๆ มีด เป็น เครื่อง
 สำหรับ ใช้ ของ คน เรา เมื่อ เรา จะ ทำ งาน การ
 สิ่งใด เป็น ต้น ว่า หั่น ผัก เนื้อ เนื้อ และ ผ่า ฟัน หรือ
 ตัด ไม้ ถ่าง ไม้ ที่ รก จะ ต้อง ใช้ มีด^๕ ฉะ ถ่าง ฟัน
 ผ่า จึง จะ สำเร็จ ประโยชน์ ได้ มีด เป็น เครื่อง มือ
 วิเศษ ของ เรา ได้ อย่าง หนึ่ง ให้ เรา ได้ ใช้ ฟัน ไม้
 ใหญ่ ก็ ขาด ได้ ไม้ หนัก แรง ด้วย อำนาจ น้ำ หนัก
 และ คม แข็ง บาง ลาด เท่า นั้น มีด^๕ นี้ เขา ทำ แต่
 เหล็ก ที่ มี น้ำ หนัก และ เนื้อ เหนียว เนื้อ แข็ง ถ้า
 สิ่ง อื่น จะมี กำลัง แข็ง คม กล้า และ เนื้อ เหนียว มี
 น้ำ หนัก มาก เสมอ คล้าย กับ เหล็ก แล้ว ก็ ย่อม
 จะ ใช้ เป็น มีด^๕ ได้

บทที่ ๒๓

หุงข้าว

ไก่อมัน กิน ข้าว

เปลือก และ ข้าว

สารที่ยัง ติด อยู่

เพราะ มัน หุง ไม่

เป็น และ ข้าว

สุกก็ชอบกิน แต่

(รูป หม้อวางบน เหยือก ราน)

เรา ชอบ กิน ที่ต้ม แกลงให้ สุก เสีย ก่อน โดย มาก

เนื้อ เรา ก็ชอบกิน แต่ไม่ชอบกินดิบ เหมือนเนื้อ ชอบ

แต่ ต้ม แกลง ให้ แกลง ให้ สุก จึง กิน มัน อารมณ์ เข้า

ที่ คน เรา หุง ควาย มัน ชอบ กิน ใบไม้ และ พืช

หญ้า ที่ ดิบ มัน ไม่ ชอบ กิน สุก เพราะ มัน ต้ม

แกง ไม่ เปน เลือ มั่น ชอบ กิน เนื้อ แต่ มั่น
 ชอบ กิน ดิบ เนื้อ ที่ สุก มั่น ก็ กิน ได้ แต่ มั่น
 ไม่ มี หม้อ จะ ต้ม แกง ให้ สุก ได้ และ มั่น ต้ม แกง
 ก็ ไม่ เปน ด้วย เพราะ นิสัย ไม่ เคย คน เรา ชอบ
 กิน เช้า แต่ ไม่ ชอบ กิน ดิบ เหมือน ไก่ เรา ชอบ
 กิน สุก เพราะ หุง เปน และ เรา มี บัญญา ทำ หม้อ
 หุง ให้ เช้า สุก ได้ ใบ ผัก ต่าง ๆ บาง อย่าง เรา
 ก็ ชอบ กิน แต่ ไม่ ค่อย ชอบ กิน ดิบ เหมือน ควาย
 ที่ ดิบ ถ้า เรา จะ กิน ก็ ได้ แต่ เรา เปน มนุษย์ ชอบ
 ความ สอาด และ รู้ จัก จะ ทำ ให้ รวย ได้ เนื้อ
 ดิบ เหมือน คาว ไม่ ชอบ กิน ต้อง ต้ม แกง ให้ สุก
 เสีย ก่อน จึง จะ กิน ได้ เหตุ ฉะนั้น คน เรา จึง ชอบ
 ใช้ หม้อ สำหรับ หุง เช้า และ ต้ม แกง ผัก เนื้อ ให้ สุก

ถ้าจะ เอา กระบอก ไม้ ไม้ มา หุง ต้ม แกลง ก็ สุก ได้
 แต่ กระบอก ไม้ ไม้ ทน ไฟ ไม้ ได้ เหมือน หม้อ หม้อ นี้
 เปน ของ ทน ไฟ และ ทน น้ำ ไม้ ไม้ ไม่ ละลาย
 แต่ หม้อ ที่ ทำ ด้วย ดิน นั้น มัน ทน ได้ แต่ น้ำ กับ ไฟ
 ถ้า กระบ ของ อะไร แข็ง ๆ ก็ มัก จะ แตก คน เรา
 จึง คิด ทำ หม้อ ด้วย ทองแดง ทองเหลืองบ้าง ด้วย
 หวัง จะ ให้ มัน ทน น้ำ ทน ไฟ และ ไม่ ให้ แตก ง่าย
 ด้วย แต่ ถึง กระนั้น ยัง ชอบ ใช้ หม้อ ดิน กัน อยู่
 มาก เพราะ หม้อ ดิน ราคา ถูก และ ทองแดง
 ทองเหลือง หม้อ เหล็ก ใช้ ๆ ไป มัก จะ เกิด สนิม
 ถ้า ไม่ หมั่น ล้าง หมั่น ขัด ก็ พา ให้ รส เข้า รส แกลง เสีย ไป
 กิน ก็ พา ท้อง เสีย ต้อง หมั่น ล้าง ทุก คราว จึง จะ ดี

ใคร ๆ เคย เห็น นก กระจอก มัน ทำ รัง อยู่ ใน

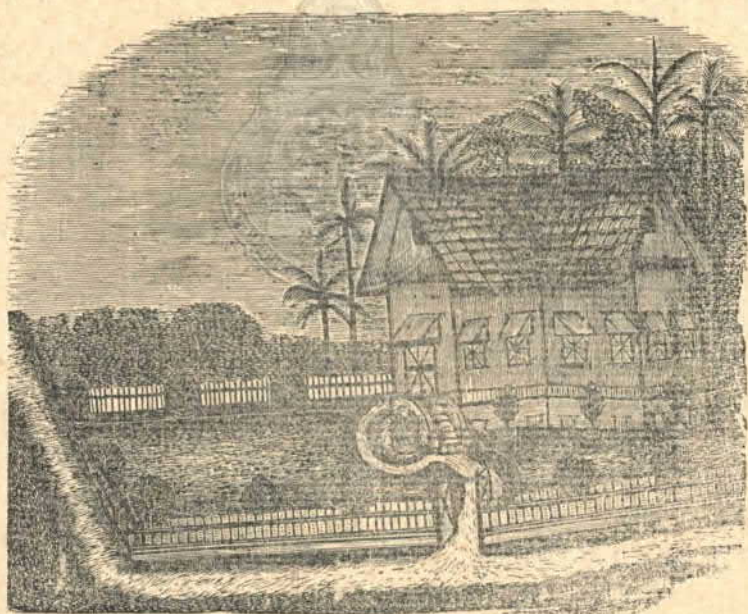
เปลือก มะพร้าว ที่ เขา แขนง ไร่ ตาม ชาย คา เรือน
 บ้าง หรือ ไม่ เรา ได้ คิด ตู ว่า ทำไม นก กระจอก มัน
 จึง ชอบ ทำรัง อยู่ ใน ลูก เปลือก มะพร้าว เช่น นั้น เห็น
 ว่า เพราะ ลูก เปลือก มะพร้าว นั้น บัง แดง ไม่ ให้
 ถูก ทั่ว ของ มัน และ ลูก ของ มัน ได้ อย่าง หนึ่ง เมื่อ
 ฝน ตก เปลือก มะพร้าว ที่ ร่ม บัง น้ำ ฝน ไม่ ให้ เปียก
 ทั่ว มัน และ ลูก ของ มัน อย่าง หนึ่ง สม พัด กล้า ก็ คิด
 เปลือก มะพร้าว บัง ไม่ เข้า พา รัง ของ มัน ปลิว ไป
 อย่าง หนึ่ง สัตว์ อื่น ๆ คือ งู เขี้ยว และ ตุ๊กแก เปน
 ต้น ที่ เปน ศัตรู ของ มัน เคย กัด เคย กิน มัน
 ที่ กัด เปลือก มะพร้าว ที่ กั้น รัง ของ มัน อย่าง หนึ่ง เพราะ
 มัน ได้ อาศัย เปลือก มะพร้าว เปน ที่ แ่ ทั่ว มัน อย่าง
 นี้ มัน จึง ชอบ ทำ รัง อยู่ ใน ลูก เปลือก มะพร้าว ที่

คน เขามัก แขว่น ไว้ ให้มัน ตาม ชาย คา เรือน เขา ถ้า
ไม่มี เปลือกมะพร้าว มัน ก็ อาศรัย ช้องไม้ กระจบอก และ
ชาย คา เข้า ไปทำ รัง อยู่ ใน นั้น ก็ เปน ความ สบาย ดี

เมื่อ คิด ดู คน เรา ที่ อยู่ เรือน ก็ เปน ทำ นอง
เดียวกับ นก กระจกอก อยู่ รัง เปลือก มะพร้าว เพราะ
เรา ได้ อาศรัย หลัง คา และ ฝา เรือน ของ เรา บ้าง กัน
เวลา แดด ก็ ไม่ ถูก ตัว เรา เวลา ฝน ตก ฝน ก็ ไม่
เปียก ตัว เรา เวลา ร้อน นก เรา ก็ เปิด หน้า ต่าง ให้
ลม มา ถูก ตัว เรา ถ้า หนาว นก เรา ก็ ปิด หน้า ต่าง
เสีย ไม่ ให้ ลม เข้า หนึ่ง ถึง ฝน จะ ตก แผ่น ดิน จะ
ฉ่ำ แฉะ เปน ไคถน ทม ถ้า เรา อยู่ เสีย บน เรือน เรา
เรา ก็ ไม่ เบื่อ นเประ เพราะ เรา อยู่ เสีย บน พื้น เรือน
ของเรา ดี กว่า นก ที่ หนี ฝน ไป เทียว จำ เจ้า อยู่

ตาม กิ่ง ไม้ เพราะ นก ได้แต่ จับ ยืน เขา อยู่ เพราะ
เรา จะ นั่ง จะ นอน จะ เดิน จะ ยืน ก็ได้

อีก ประการ หนึ่ง คนเรา มัก จะมี สิ่ง ของ ต่าง ๆ
สำหรับ ตัว เบน ตน แต่ ที่ หลับ ที่ นอน หมอน มุ้ง และ
เครื่อง ใช้ สอย ต่าง ๆ ที่ สด จน เงิน ทอง ของ ที่ มี ราคา

ก็ได้ อาศรัย เบน ที่ เก็บ สิ่ง ของ เหล่า นั้น ไว้

ให้

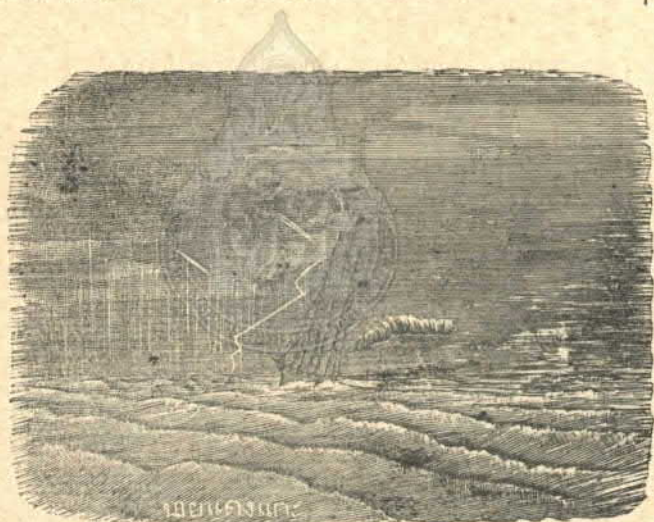
อยู่ เบนที่ เบนทาง จะ ต้อง การสิ่ง ไตก็ให้สิ่ง นั้น
 เรือนที่ เรา แล เห็นอยู่ ทุกวัน นี้ เขา ทำ ต่าง กัน ทำ
 ด้วย ไม้ บ้าง ก่อ ด้วย อิฐ โบก ปูน เบน ตึก บ้าง รูป
 ร่าง ต่าง ๆ กัน ใหญ่ บ้าง เล็ก บ้าง บาง แห่ง ก็ ทำ
 งาม นึกหนา แต่ ที่จริง บรรดา เรือน ถึง จะ ทำ ต่าง กัน
 อย่างไร ๆ ก็ เพื่อ ประโยชน์ นี้ เบน อย่าง เดียวกัน ทั้ง นั้น

บท ที่ ๒๔

เรือ

เรือ เบน ของ สำคัญ ของ คน เรา อย่าง หนึ่ง ด้วย
 เหตุ คน เรา เคย อยู่ แต่ บน บก ถึง จะ เดิน ก็ ต้อง
 เดิน บน บก เมื่อ มี ธุระ จะ ไป ทาง น้ำ บ้าง ก็ ว่า ย น้ำ
 ไม่ หน ดำ น้ำ ก็ ดำ ไม่ ไ้ นาน ถึง จะ ดำ หรือ
 ว่า ย ไป ได้ ฉะนั้น เรา นุ่ง ห่ม อยู่ ก็ คง จะ เปียก เพราะ

ฉะนั้นจึงต้องใช้เรือ เพราะมันเป็นของลอยน้ำ
เราลงนั่งในนั้นไปในทางน้ำได้ไกล ๆ ตามความ
ประสงค์ของเรา แต่ทว่าเรือต้องมีกำลังอื่นช่วยจึง
จะลอยทวนน้ำ หรือเลี้ยวลัดไปทางไหน ๆ ได้

ตามใจเจ้าของ คือต้องใช้กำลังคนหรือใช้กำลัง
ลม หรือใช้กำลังไอน้ำร้อน เรือที่ไปด้วยกำลัง
คนนั้น คือเรือที่ต้องพายต้องแจว ตีกะเชียง และถ่อ

คำไป เรือพายนั้น คนต้องเหนื่อย พักหยุดผ่อนแรง
 บ่อย ๆ เรือแจวไม่เหนื่อย แรงมาก เหมือนเรือพาย
 เพราะมีหลัก ยืนแจวอาศัยผ่อนแรงเราได้ ถ้า
 นั่งแจวต้องหงายหน้า ตีกะเขียงต้องทำหลักให้
 ต่ำกว่ายืนแจว ใช้ทางทะเลดี กว่าแจว ชาว
 ทะเลเขามักใช้ ตีกะเขียง โดยมาก เรือที่ใช้ถ่อ
 นั้นต้องเงาะจะ ถ่อ คำไปได้แต่ในคลอง และที่
 น้ำตื้น เรือที่ใช้กำลังคนนั้น ช่วยให้เบาแรง
 คนได้มาก เพราะเขาขีดเอาผ้าหรือใบลานสาน
 ให้ใหญ่ ชั่งขึ้นไปแพ้วบนเสาเรือ ผูกสาย
 ระวังชักไว้คอยรับลม พอลมพัดมาก็ห่อหอบ
 ลมเข้าไว้ เรือก็ทานกำลังลมไม่ไหว ต้องลอย
 แล่นไปโดยเร็วตามกำลังลม คนก็เบ่นแต่คอย

วาดหาง เลื้อย ให้ เรือ เลี้ยว ลัด ไป ตาม ลม เท่านั้น อีก
 อย่างหนึ่ง เขา ใช้กำลัง ใสน้ำ ให้ พัด จักร คือ ต้ม น้ำ
 ให้เดือด ปล่อย แรง ไอลง ไป เบ้า เครื่อง พัด จักร
 ให้ หมุน ค่ำ กัน ต่อ ๆ มา จน มา ถึง ตัว จักร สำหรับ
 พยุ น้ำ แทน แฉก แทน พาย นั้น ให้ หมุน ไป กำลัง
 จักร ที่ พัด อยู่ ใน น้ำ ก็ พา ให้ เรือ วิ่ง ตรง ไป คน
 ก็ คอย แต่ ถือ หาง เลื้อย รับ น้ำ วาดท้าย ให้ เรือ นั้น ไป ได้
 ตาม ใจ ของ ตน กับ คอย ต้ม น้ำ ให้ เดือด อยู่ เสมอ
 เรือ ไฟ ก็ จะ ไป ได้ ทั้ง กลาง วัน กลาง คืน ไม่ ต้อง อด
 อย่าง เรือ ที่ ไป ด้วย แรง คน

บท ที่ ๒๕

รถ

รถ สำหรับ ขี่ ขี่ กัน อยู่ เสมอ นั้น ใคร รู้จัก หรือ

ว่า ประหลาด อย่างไร รถ จักร ยาน นี้ แหะละ มี
 สอง ล้อ ซึ่ง น่า กลัว คน ชี จะ พลัด ตก นั้น เรา จะ
 อธิบาย ให้ เห็น ได้ บ้าง เด็ก น้อย รถ ประ หลาด
 อยู่ ที่ มี ล้อ เป็น ที่ อาศรัย จึง กิ่ง ไป ได้ เร็ว นั้ จะ ว่า รถ

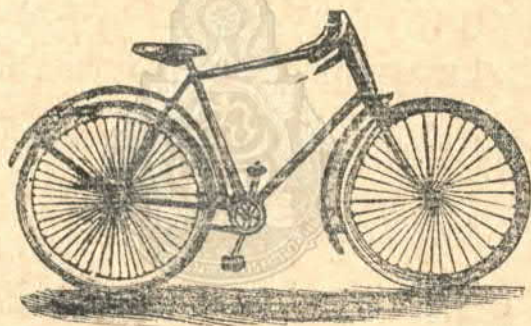
วิ่ง ไป ด้วย แรง

คน ถีบ หรือ มี

ม้า คุตลาก จึง

วิ่ง ไป ได้ ที่

เดียว นั้น ยัง ไม่

ได้ ฝ่าย ม้า เป็น แต่ แรง ที่ จะ ลาก พา วิ่ง ไป เท่านั้น
 ไร ของ อย่าง อื่น ใหญ่ โต และ หนัก เท่า กับ รถ แต่ ไม่ มี
 ลูก ล้อ สำหรับ กิ่ง เรา จะ ให้ ม้า ลาก ไป บ้าง เช่น
 อย่าง รถ ม้า ก็ ไม่ อาจ ลาก ไป ได้ ถึง แรง ม้า จะ ไป

ได้บ้าง ก็หนัก เต็ม กำลังม้าไม่เร็ว ว่องไว เพราะ ฉะนั้น
จึง เห็น ได้ว่า ล้อ สำหรับ ร่อง รถ ของ หนัก นั้น ทำ ให้
เบา ขึ้น ได้ มาก หลาย ส่วน เพราะ กงล้อ รอบนอก นั้น
เป็น วง กลม และ ช่อง ตุ่ม กลาง ลูกล้อ นั้น เหล็ก
และ แกน เพลา พอ สัมควร ที่ จะ ทานกำลัง กันได้ เวลา
คน ถีบ หรือ ม้า ลาก รถ ไป กรอบ ล้อ ดี กัน ทั้ง อยู่
บน แผ่นดิน น้อย ไม่ เต็ม หน้า กระทบ แผ่น ดิน
แต่ ละ น้อย ๆ จึง พา ของ หนัก ให้ เบา ขึ้น ได้
ถึง ล้อ จะ กลิ้ง หมุน เร็ว เพียง ไร ที่ กระทบ เพลา
และ แผ่น ดิน ก็ คง กระทบ กัน นิด หนึ่ง ๆ เท่า
นั้น ลูก ล้อ เป็น ของ กลม และ ช่อง ตุ่ม กับ เพลา
ก็ คล่อง คอย แต่ จะ หมุน อยู่ จึง มี อำนาจ พยุ
ง ของ หนัก ให้ เบา ขึ้น ม้า ก็ เบา แรง ลาก ไป ไม่

หนัก นึก แม่น เรา จะ ลอง ดู ให้ เห็น จริง ว่า กง
 ล้อ รถ ถูก ลม และ หมุน คล่อง เบา แรง ม้า ก็ จะ
 ลอง ให้ ดู ได้ เรา เอา ของ อื่น ๆ ที่ กลม เหมือน
 ลูก ล้อ หรือ กลม รอบ ตัว เหมือน ขอนไม้ ใหญ่ ๆ
 และ ลูก ปั่น เปน ต้น ที่ จะ แบก หาม ไม่ ไหว เรา
 วาง ลง กับ แผ่นดิน กลิ้ง ไป ก็ ไป ได้ สบาย ไม่ หนัก แรง
 เรา ทำนอง เดียว กับ ล้อ รถ ที่ กลิ้ง ไป ฉะนั้น

บทที่ ๒๖

ไฟ

กลาง วัน เรา เห็น สิ่ง ทั้ง ปวง ได้ กลาง ค่ำ เรา
 เห็น ไม่ได้ จะ ว่า กลาง ค่ำ ตา เรา บอด หรือ ตา
 ของ เรา ดี ไม่ บอด แต่ ตา เรา เปน ของ อาศรัย แสง
 สว่าง มา แต่ อื่น ที่ กลาง วัน เรา เห็น ได้ นั้น เพราะ
 เรา อาศรัย แสง สว่าง มา แต่ ดวงอาทิตย์ ครั้น อาทิตย์

ลื่น แล้ง แล้ว เปน กลาง คื่น มีต นึก เรา ก็ เห็น อะไ
 ไม่ได้ แต่ เรา ไม่ ยอม ให้ มีต เพราะ เรา อยาก ตู
 อะไ อีก เรา ตู กลาง วัน ยัง ไม่ พอ เรา อยาก
 ตู ใน กลาง คื่น บ้าง เรา จึง จด ไฟ ขึ้น ให้ สว่าง เรา
 อาศรัย แสง ไฟ สว่าง แล้ว เรา ก็ เห็น ชัด ได้ แต่ ไฟ
 นั้น เรา จะ เข้า ใจ ว่า มัน อยู่ ที่ ไหน เปน อย่างไร
 ด้วย บัญญา เด็ก ยัง ไม่ ได้ เรา เข้า ใจ แต่ ว่า เปน
 ของ เกิด ขึ้น ด้วย ร้อน และ ไฟ ก็ เปน ของ ร้อน ด้วย
 เรา เห็น ไฟ ได้ แต่ ที่ ติด อยู่ กับ สิ่ง ต่าง ๆ แล
 เห็น เปลว ไฟ ลง ขึ้น และ คว้นพล้ง ขึ้น แต่ สิ่ง อื่น ๆ ทั้ง
 ลื่น ถ้า ไม่ มี สิ่ง อื่น ๆ แล้ว เรา เห็น ไฟ ไม่ได้
 เพราะ ที่ อยู่ ของ ไฟ ไม่ เปน ที่ ประจำ แล เห็น ได้ ชัด เหมือน
 น้ำ แต่ เข้า ใจ ได้ ว่า ไฟ อาศรัย ชาติ ซึ่ง มี อยู่ ใน
 หิน และ เหล็ก เปน ต้น เพราะ เขา เอา เหล็ก กับ หิน
 มา ต่อย กัน ก็ เปน ประกาย ไฟ ได้ ยัง ชาติ อื่น ๆ

ก็ คง จะ ทำ ให้ ไฟ เกิด ได้ อีก เหมือน อย่าง ไม่
 ชัดไฟ เรา ก็ แล เห็น อยู่ เห็น ได้ ว่า ไฟ เป็น ของ
 อาศรัย อยู่ ใน ภาตฺตึ ดึง ทั้งปวง อยู่ หลาย อย่าง ถ้า
 เรา จะ ให้ มัน ติด ขึ้น เรา ต้อง หา ของ แล และ ของ มี
 ภาตฺตึ ซึ่งไฟ ควร จะ เกิด ขึ้น ได้ มา เป็น เชื้อ พ้อ ให้
 มัน ติด มัน ก็ ติด ขึ้น ไฟ นี้ เป็น ของ ร้อน อาจ เผา
 สิ่งต่าง ๆ ให้ไหม้ เป็น เท่าไป ได้ แต่ ของ เบี้ยก
 มี น้ำ เป็น ต้น มัน ก็ อาจ เผา ให้ ร้อน เตือด สุก ได้
 เพราะ ฉะนั้น เราจึง ต้อง อาศรัย ใช้ไฟ สำหรับ หุงต้มทอด
 บั๊ง ให้ อาหาร ที่ เรา จะ กิน ให้ สุก ด้วย ไฟ เป็น
 ของ ร้อน เรา ก็ รู้ แต่ เรา ชอบ ใช้ เพราะ เรา เป็น
 คน ชอบ กิน ของ สุก ๆ ของ ดิบ ๆ เรา ไม่ ชอบ
 ถ้า สัตว์ ที่ ชอบ กิน ของ ดิบ ๆ มัน ไม่ ต้อง ใช้ไฟ ก็
 ได้ แต่ ไฟ ถึง จะมี คน แก่ เรา ที่ เรา ได้ ใช้ การ
 ต่าง ๆ ถึง ว่า มา นี้ โทษ ก็ มี มาก เพราะ ถ้า

ไฟ ติด บ้าน เรือน เข้า แล้ว

ก็ ไหม้ บั่บ บี้ หมด จน

เรา ไม่มีที่

จะ อาศรัย

เราอยู่ ว่า

ไฟมี โทษ

เหมือนกัน

เช่นนี้ เรา

ใช้ไฟ ก็

ต้อง เปน คน ไม่ มัก ง่าย มี สติ ระวัง

อย่า ประมาท

จึง จะ ดี

บทที่ ๒๗
น้ำ

น้ำ เปน ของ สำหรับ เลี้ยง ชาว โลก ให้ สด ชื่น สบาย

และ เปน ของ ประจำ โลก ไม่ รู้ เลื่อน ขึ้น ไป แต่ น้ำ
 นั้น ธรรมชาติ ของ น้ำ เปน ๓ อย่าง ถ้า อยู่ ปกติ
 มัน เปน ของ เหลว ถ้า ถูก เย็น จัด กลาย เปน ก้อน
 อย่าง ของ แข็ง ถ้า ถูก ร้อน จัด กลาย เปน ไอ ไป อย่าง
 คราว นี้ ว่า นี้ จะ อธิบาย ให้ เข้าใจ ที่ น้ำ ใน คลอง และ
 หนอง บ่อ สระ เล็ก ๆ นั้น รู้ จัก แห้ง หมด ไป มิใช่
 จะ สูญ ไป จาก โลก มัน แห้ง ไป ด้วย มัน หนี ร้อน
 แดด แดด เมา กล้ำ จัด ก็ กลาย เปน ไอ ลม ตูต
 ไอ ให้ ปลิว ลอย ไป สู่ อากาศ ที่ เย็น เหมือน เรา
 ต้ม น้ำ ด้วย กา น้ำ ร้อน จน เดือด เปน ไอ พุ่ง ขึ้น คล้าย
 คราว ไฟ ออก ตาม ฝา กา และ พวย กา ลม รับ
 ตูต พา ปลิว ขึ้น ไป ใน อากาศ ที่ เย็น ใน เบื้อง บน น้ำ
 ใน กา ก็ แห้ง ไป ฉะนั้น ไอน้ำ ที่ อยู่ ใน หนอง เปน
 ตัน นั้น ก็ คล้าย น้ำ ใน กา ฉะนั้น คราว ลม รับ
 ตูต ไอ ขึ้น ไป ถึง อากาศ เย็น แล้ว ไอ น้ำ นั้น ก็ กลาย

เปน ฝอย ด้วย ไอ อากาศ เย็น และ ลม ชัก รัศ เข้า
 ให้ เปน ฝอย ฝน ตก ลง มา เปน น้ำ ฝน ถ้า ฝน นั้น
 เวลา กำลัง ตก ได้ มา ถูก อากาศ ที่ เย็น จัด เข้า
 แห้ง ใต แห้ง หนึ่ง อีก ก็ กลาย เปน ลูก เหน็บ เปน
 ก้อน แข็ง เย็น นึก แต่ ตก ถึง พื้น ล่าง แล้ว ถูก อากาศ
 ร้อน ก็ ละ ทยาย เหลว ไป น้ำ ใน ทะเล นั้น ถ้า ทะเล แห้ง
 ใต มี ไอ อากาศ หนาว จัด น้ำ ก็ แข็ง มาก ด้วย ไอ
 หนาว น้ำ ค้าง และ ช้อง ลม เย็น สูบ รัศ ให้ งวด ได้ บาง
 ที่ เขา ทำ เครื่อง จัก รัศ ลม ร้อน ที่ น้ำ ไป เสียบ ให้ หมด
 เหลือ แต่ เย็น น้ำ ก็ แข็ง เปน ก้อน เช่น
 น้ำ แข็ง ที่ เขา ขาย เรา พา กัน ชอบ ซื้อ กิน นี้ น้ำ
 ที่ เหลว นั้น ไหล ไป สู่ ที่ ต่ำ เสมอ เพราะ มัน ชาติ

ไม่มี ยาง ยึด กัน ไว้ แต่ ความ เหลว ของ น้ำ
 อาจ จะ รับ ของ เขา ไว้ เบื้อง บน ได้ ถ้า ของ หนัก
 น้ำ ทรงไว้ ไม่ อยู่ ได้ ของ หนัก น้อย ก็ เห็น ได้ ว่า อาจ
 จะ จม ลง ทั่ว ถ้า ของ หนัก มาก ก็ จม ลง ถึง พื้น
 ดิน เร็ว นัก ถึง น้ำ เปน ของ อ่อน เหลว ก็ จริง
 แต่ ประ หลาด ที่ ของ ต่าง ๆ ตก ลง แล้ว จม ถ้า
 เรือ ลำ ภา กำนั่น ก็ ลอย อยู่ ได้ ปลา กุ้ง ต่าง ๆ
 ก็ ว่าย อยู่ ได้ น้ำ เปน ของ ละเอียต สนิท อาจ จะ ซาบ
 เข้า ไป ใน เนื้อไม้ ที่ ไม่ มี ว่าง ได้ และ อาจ
 จะ ตับ ไฟ ให้ สิ้น ไป เพราะ ความ ละเอียต ความ
 ละเอียต ของ น้ำ อาจ จะ ซาบ ไป ได้ จริง อยู่ แต่ ทราบ
 ได้ ที่ ของ หยาบ เช่น กับ เนื้อ คน ตีน สัตว์ และ เนื้อ พืช
 ไม้ ต่าง ๆ ของ ที่ ละเอียต เช่น แร่ ทั้งปวง มี เงิน ทอง

เปน ต้น นั้น น้ำ ไม่ อาจ จะ ทราบ เข้าไป ใน เนื้อ ได้
 ถึง ว่า น้ำ เปน ของ เหลว ดู เหมือน เปน ของ อ่อน แต่
 ที่ จริง น้ำ เปน ของ แข็ง เพราะ ถ้า ไล่ อะไรรัด ให้
 เต็ม อย่า ให้ ล้น ให้ ร่วง ได้ แล้ว ก็ ยาก ที่ จะ กด
 ให้ เล็ก เข้า ได้ เขา เอา ความ แข็ง ของ น้ำ มา ใช้
 เปน แรง เครื่อง จักร ียก ของ ใต้ หนัก ๆ มาก อึ่ง
 น้ำ เปน ของ เหลว ใส ผ่อง ถ้า มี ของ เจือ คือ สลึง ดิน
 และ สลึง พืช ไม้ ต่าง ๆ ก็ แปร ไป ตาม และ น้ำ เปน
 ของ ไม่ มี กลิ่น ต่อ ะ คน ต้วย กลิ่น เหม็น และ
 หอม น้ำ ก็ เปน ของ มี กลิ่น ขึ้น รส เติม ของ น้ำ ก็
 ไม่ มี ถ้า ดิน และ พืช ไม้ ต่าง ๆ เข้า ไป แห่ ตอง
 อยู่ แล้ว น้ำ ก็ รส แปร ไป ตาม รส ของ ดิน และ พืช
 ไม้ ได้ ถ้า โดย ลำพัง น้ำ แท้ บริสุทธิ์ แล้ว ก็ ไม่ มี สลึง

กลิ่น รส อย่างไร เลย น้ำเป็น ศัตรู กับ ร้อน เพราะ
 เป็น ของ เย็น ถ้า ร้อน น้อย น้ำ มาก อาจ จะ ตับ
 ให้ หาย ได้ ถ้า ร้อน มากกว่า น้ำ ๑ ตับ ไม่ ได้
 ความ ร้อน อาจ จะ ขับ น้ำ ให้ หนี ไป เสีย น้ำ นี้ เป็น
 ของ คน สัตว์ พืช ไม้ ๑ ชอบ และ ต้อง อาศรัย เพราะ
 น้ำ เป็น ของเย็น ได้ เลี้ยง ให้ เป็น อยู่ สด ชื่น สบาย และ
 น้ำ เป็น ของ ล้าง สิ่งโสโครก ให้ หมด จด ได้ และ
 เป็น ที่ อาศรัย ให้ เรา ไป ทาง เรือ โดย สดวก ได้ ด้วย

 บท ที่ ๒๘

ลม

ลม เป็น สิ่ง สำคัญ อย่าง หนึ่ง สำหรับ หอบ
 หุ้ม ประครอง ให้ โลก ปกติ อยู่ได้ ถ้า โลก ไม่ มี ลม
 แล้ว ก็ ไม่ อาจ ตั้ง อยู่ได้ ลม จะ ว่า มี มา แต่ ที่ ไหน
 ก็ ว่า ได้ เพราะ มี อยู่ ทั่ว ไป โดย ธรรมดา เป็น

สิ่งสำหรับ รักษา โลก อยู่ส่วนหนึ่ง และเลี้ยง ตัวเราด้วย

ลม คือ อากาศ ที่ สำหรับ รักษา โลก และ เลี้ยง ตัว
เรา นี้ มี เปน ๒ อย่าง คือ ละเอียต ที่ สด

อย่าง หนึ่ง อยาบ อย่าง หนึ่ง หรือ จะ ว่า บาง

อย่าง หนึ่ง หนา อย่าง หนึ่ง ก็ ได้ อากาศ ๒

อย่าง นั้น เรา ไม่ อาจ เห็น ได้ด้วยใน ตา เรา อากาศ

ส่วน ละเอียต นั้น สำหรับ เดิน วิ่ง อยู่ทั่ว ทุก แห่ง แต่

คน เรา ไม่ อาจ รู้ ได้ เพราะ ละเอียต มาก นึก แต่

อากาศ ที่ อยาบ หนา ทึบ เรา พอ จะ รู้ ได้บ้าง เมื่อ

มา กระทบ ตัว เรา ได้ ความ เย็น เปน ต้น ความ

ร้อน นี้ เรา จะ อธิบาย พอ ให้ เข้า ใจ ได้บ้าง เหมือน เรา

จะ ออก ไป ยืน อยู่ที่ กลาง แสง สดๆ เรา ก็ นึก ได้

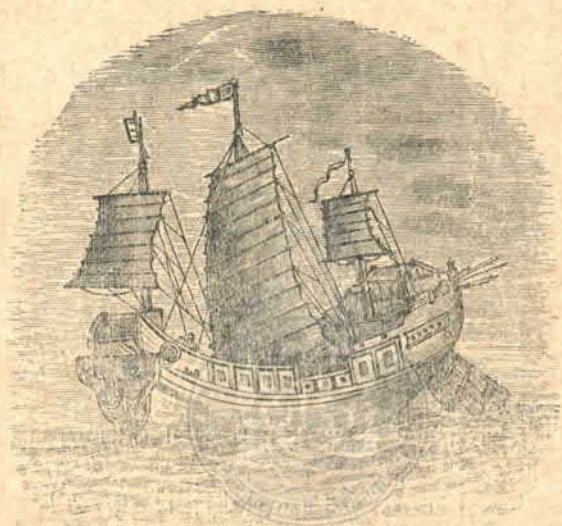
ว่า เรา ยืน อยู่ เฉย ๆ ไม่มี ลม พัด แต่ ที่ จริง นั้น

อากาศ ละเอียต เดิน วิ่ง อยู่ตาม ธรรมดา ยัง ไม่มี

ความ กระเทือน อะไร เรา ก็ ยังไม่ รู้สึก ทั่วว่า ลม มี ถ้า
 เรา วิ่ง หรือ เดิน ไหว ทั่ว ไป อากาศ ก็ กระเทือน คู่กัน
 หนา ทึบ มา กระทบ ทั่ว เรา จึง รู้ ได้ ว่า ลม มี
 หรือ ไม่ ฉะนั้น เรา ร้อน แสง ทั่ววัน และ ทำ การ งาน
 เหนื่อย เปน ต้น เรา เอา พัด มา กระพือ ให้ อากาศ
 ละเอียด กระเทือน อากาศ ก็ คู่กัน หนา ทึบ มี กำลัง
 หอบ ใจ ความ ร้อน ให้ ปลิว ไป จาก ทั่ว เรา เรา ถูก
 ความ เย็น ก็ รู้ ได้ ว่า ลม มา กระทบ ทั่ว เรา และ
 ข้อ ที่ ลม เกิด ขึ้น เอง ตามกฎ บ้าง ไร กฎ บ้าง นั้น เปน
 เพราะ อำนาจ อากาศ เย็น และ ร้อน ตูต กระ ทบ กัน และ
 กัน อยู่เสมอ อากาศ อย่าง ละเอียด กระทบ กระเทือน
 คู่กัน พัด ต้นไม้ ใบไม้ ไหว เปน ต้น เรา จึง รู้ ได้
 ว่า ลม มี เพราะ อาการ ใบไม้ ไหว และ พัด มา ถูก ทั่ว

เรา ตาม ฤๅหนาว ร้อน หรือลมพัด หนาว เราเล่น ว่าว
 ซึ่ง เรียก ว่า ลม ว่าว ก็ ดี หรือ บางทีเกิด เป็น พายุ ขึ้น
 แรง กล้า จน ถึง พัด ต้น ไม้ หัก ล้มไปหรือ เกิด ขึ้น ใน ที่
 บาง แห่ง พัด หอบ ผงคละ ปลิวขึ้น ไป ได้ ใน อากาศ
 ความ อธิบาย นี้ เป็น ส่วน ลม ธรรมดา ภายนอก ตัว เรา
 ส่วน ตัว เรา ก็ มี ลม ประจำ รักษา อยู่ภายใน อีก เหมือน
 กัน ถ้า ลม ไม่มี รักษา อยู่ เรา ก็ ต้อง ตาย ลม ที่มี
 ใน ตัว เรา เรา รู้ ได้ ด้วย อาการ หาย ใจ ลม หาย ใจ
 ของ เรา ก็ เป็น ขึ้น ด้วย กำลัง หัว ใจ สูด เลือด เต้น
 กระ เทือน อยู่ เสมอ ให้ เรา หาย ใจ ออก กระทบ
 จมูก เรา จึง รู้ ได้ เหมือน ลม พัด ใบ ไม้ ไหว เป็น ต้น
 ฉะนั้น เพราะ ฉะนั้น ผู้ มี ปัญญา เขา เห็น ว่า ลม
 มี กำลัง กล้า อาจ พัด ใบ ไม้ ต้น ไม้ ไหว ใหญ่ ๆ

ให้ไหวได้ จึงคิดทำเรือ และทำใบ ด้วยผ้า เปน ต้น

สำหรับรับลม เพื่อ ประโยชน์ จะใช้ กำลัง ลม ให้พาเรือ
 แล่นไป บางที ใช้กำลัง ลม ตูต อัด ให้ ขับ ลูก ขึ้น
 ไป ได้ ถึง ขึ้น ลม เปน ต้น ฉะนั้น หรือ ทำ เปน กังหัน
 ระหัด จักร วิด น้ำ ฝัด เข้า ก็ ได้

บทที่ ๒๗

ดิน

พื้นดินที่เราได้ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่นี้ เป็น
ที่ลุ่มบ้าง ตอนบ้าง ไม่เสมอ กันทั่ว ไป ทั้งนั้น
เพราะฉะนั้น พื้นดินจึงได้เป็นที่น้ำบ้าง ที่บกบ้าง
ถ้าพื้นดินจะไม่เป็นที่ลุ่มที่ตอน จะเสมอเป็น
พื้นเดียวกัน เวลาฝนตกลงน้ำฝนก็จะเบียด
ชุ่มโชกทั่วทั้งทั่วกันไป ไม่มีที่แห้งเลย คน
เราและสัตว์ทั้งปวงก็จะไม่มีที่อาศัยลำบากมาก
นี่หากว่าพื้นดินมีสูงต่ำลุ่มตอนอยู่บ้าง คน
เราและสัตว์ทั้งปวงจึงได้มีที่อยู่เป็นสุข ไม่
ต้องเบียดน้ำจมน้ำ ถึงฝนตกสักเท่าใดน้ำ
ก็ไม่ท่วมถึงเรา เพราะน้ำเป็นของเหลวไหล
ไม่จึงอยู่บนที่ตอนได้ คงจะต้องไหลไปที่ต่ำ
ลุ่มลึกโดยธรรมดา น้ำในที่ตอนซาบซึมไหล
ไปหาที่ลุ่มนั้นก็ทำให้ที่ลุ่มให้เบียดชุ่มซบเซา กัดที่ลุ่ม

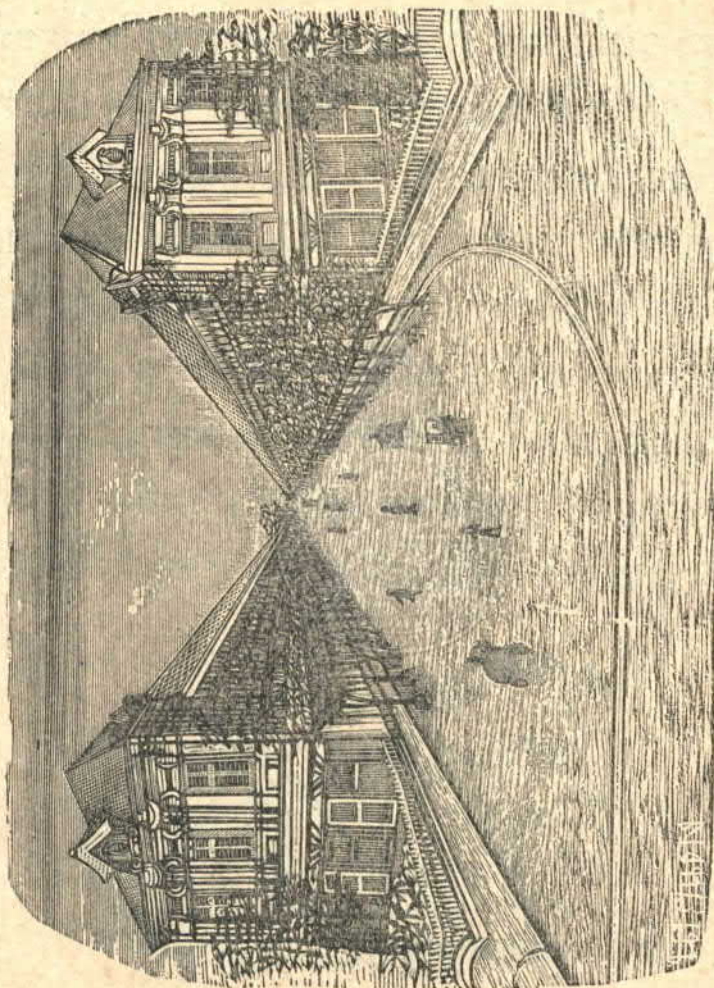
กว้าง ลึก ออก ไป เปน แม่ น้ำ เต็ก ใหญ่ ไหล ลง
ทะเล เปน ที่ สุด ตั้ง แม่ น้ำ เจ้า พระยา ที่ เรา ได้ ใช้น้ำ
น้ำ กิน อาบ และ เปน ทาง ไป มา ของ เรา อยู่ ทุก วัน นี้
แม่ น้ำ นี้ เดิม ก็ มี ลำ น้ำ ไหล มา แต่ ที่ สูง คือ ภูเขา เปน
ต้น และ ไหล กัด เขาะ พิน ดิน ที่ ต่ำ ที่ ลุ่ม เปน
ช่อง ทาง เปน ลำ แม่ น้ำ แยก เปน แคว น้อย และ ใหญ่
ไป หลาย ช่อง หลาย ทาง นึก เรา ได้ อาศรัย น้ำ
แม่ น้ำ ใหญ่ ก็ ยัง หา พอ ประโยชน์ ไม่ ยัง ต้อง ขุด
พิน ดิน ที่ ตอน ที่ ลุ่ม ให้ ลุ่ม ลึก เปน ลำ คลอง เล็ก
ใหญ่ แยก ต่อ ไป อีก เพื่อ ประโยชน์ จะ ได้ ใช้น้ำ
ให้ เพียง พอ กัน แม่ น้ำ และ คลอง ใหญ่ น้อย
ทั้ง ปวง เปน ประโยชน์ แก่ คน เรา มาก นึก เพราะ
คน เรา จะ ต้อง มี กิจ อรุระ ไร่ เรือ ไป ทาง น้ำ บ้าง ถ้า
ไม่มี แม่ น้ำ หรือ ลำ คลอง แล้ว ก็ จะ ไม่ได้ ไร่ เรือ
จะ ไป ใน ที่ ไต ๆ ก็ ได้ แต่ เติบ บก อย่าง เดียว แม่

น้ำดำ คลอง มี ด้วย ก็ได้ใช้ทาง เรืออีกสบาย มาก

บท ที่ ๓๐

ถนน

คน เรา ต้อง ทำ บ้าน ทำ เรือน อยู่ อาศัย ครั้น
ทำ บ้าน เรือน เปรน ปรกติ แล้ว เรา จะ เดิน ไป มา
ใน บ้าน เรา อยู่ เสมอ เรา จะ เดิน ไป ตาม พื้น ดิน
ฝุ่น โคลน ก็ จะ เปื้อน ถ้า เรา จะ เดิน ที่ พื้น หญ้า รก ๆ
ใบ หญ้า ก็ ระคาย คัน นึก บาง ที่ หนาม จะ ยอก เหน็บ
เรา เจ็บ ปวด มาก เรา จึง ต้อง ทำ ทาง ไว้ สำหรับ
เดิน แต่ ถ้า พัง ทาง เรา ถาง ไว้ เตียน ไม่ มี หญ้า
รก จำเพาะ ที่ จะ เดิน ไป มา เหน็บ นั้น ก็ ยัง เดิน ลำ
บาก อยู่ คือ เวลา หนาว แล้ง พื้น ดิน แห้ง เรา ก็ จะ
เดิน ได้ สบาย ถ้า หนาว ฝน ตก พื้น ดิน เปียก ชุ่ม
ก็ เปรน โคลน ถิ่น เลอะ มัก จะ ชวน ให้ ล้ม เดิน ไม่ สบาย

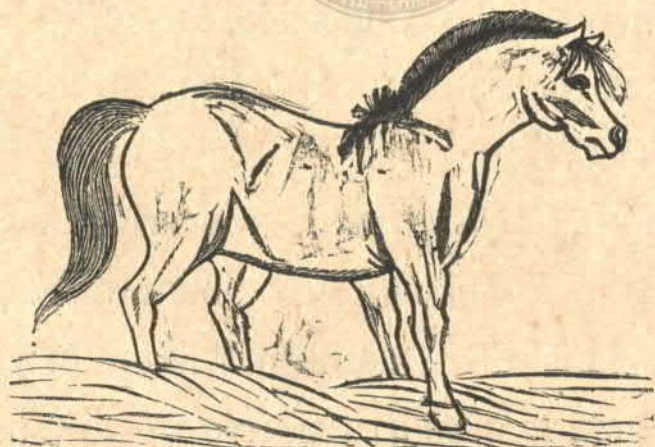

เพราะฉะนั้น ทางที่ เรา เดิน นั้น จึง ควร ทำให้ เรียบร้อย
คือ ต้อง พูน ดิน และ ก่อ อิฐ เป็น ต้น ให้ แน่น หนา
งดงาม เรียก ว่า ถนน เรา ก็ เดิน สบาย ไม่ เบื่อ
เบรอะอะไร ถนน ที่ ทำ ขึ้น ไว้ สำหรับ เดิน ใน บ้าน
และ ทำ ไว้ ใน ที่ ต่าง ๆ นั้น เป็น เหมือน ชี ทาง
ให้ เรา เดิน ได้ ตรง แม่น ยำ จำเพาะ ที่ ๆ เรา จะ ไป
ถ้า ไม่ ทำ ถนน ไว้ แล้ว ก็ มัก จะ หลง เลื่อน ไป เสีย และ
ถนน เป็น หลัก ฐาน ที่ กำหนด ได้ อย่าง หนึ่ง คือ
เป็น ญาติ พี่น้อง หรือ คน ที่ รัก กัน จะ อยู่ ต่าง บ้าน ไกล

กัน ก็ อาจ กำหนด ได้ ว่า คน ๆ นั้น เป็น ญาติ พี่ น้อง

ของ เรา อยู่บ้าน ตำบลนั้นถนน นั้น แม่น ถนน ไม่ มี
 ไม่ได้ทำ ทาง ไว้ แล้ว ก็ จะ ไม่ มี อะไร กำหนด สิ่ง เกต
 ได้ อีก อย่าง หนึ่ง เรา จะ เดิน ไป ทาง ไกล เสมอ บาง
 คอแหลมเปน ต้น ถ้า ไม่ มี ทาง แล้ว จะ ต้อง ลัด ท่ง บก
 บ่าวก ลำบาก นึก เพราะ ฉะนั้น ต้อง ทำ ทาง ไว้
 สำหรับ เดิน เปน ประโยชน์ ไม่ ให้ หลง ไป อย่าง
 หนึ่ง เปน ที่ สิ่งเกต กำหนด อย่าง หนึ่ง และ เปน
 ที่ จะ เดิน ได้สบาย ถึง จะ ชับ เกวียน และ รถ ชับม้า
 วิ่ง เล่น ก็ ได้

บทที่ ๓๑

พื้นที่ดิน

พื้นที่ที่ทั้งบ้านเรือนเราอยู่ทุกคนนั้น มี
ประเทศตำบลต่างกันหลายอย่าง เพราะพื้นที่ไม่
เป็น แต่ที่ปลูกบ้านเรือนล้วนเดียวเท่านั้น แผ่น
ดินที่เราเห็นอยู่เป็นนิตย ก็ยังมีแปลกกัน
คือเขาทำเป็นที่นาสำหรับปลูกข้าวบ้าง เป็นที่
สวนปลูกต้นไม้ดอกผลบ้าง ทำเป็นไร่ปลูก
ผักต่าง ๆ เป็นต้นบ้าง เหล่านี้จะพรรณนาให้
เห็นประเภทต่างกัน ของพื้นที่ไว้พอให้เข้าใจ
พื้นที่สวนมีเป็นหลายอย่างหลายชนิด สวน
ที่เราเห็นตามบ้านเรานี้ เขาขุดทำเป็นร่องคัน ๆ
กันกับแนวที่ปลูกต้นไม้ เพื่อให้น้ำเดินเข้าไป
ยังอยู่ได้ และได้ใช้น้ำในร่องรดรดต้นไม้ที่
ปลูกลงไว้ ในพื้นที่สวนนั้น เพราะพื้นที่เป็นที่
แห้งผากมากนัก และประสงค์ให้รากไม้ที่ปลูก
นั้น เดินแผ่ไปสูบน้ำในท้องร่อง และจะให้ดิน

ตาม ลูก ร่อง ชุ่ม เย็น อยู่เป็น นิตย ส่วน บาง แห่ง
 พื้น ที่ ชุ่ม ชื้น มาก มี น้ำ ขาบ ชุ่ม อยู่ ใน แผ่นดิน
 เสมอ ไม่ ต้อง ขุด พื้น ดิน เป็น ร่อง ๆ ทำ แต่ พื้น

ดินให้ เรียบ ร้อย
 แล้ว จะ ปลุก
 ต้นไม้ อะไร ลงก็
 งอกงามดีเหมือน
 กัน เป็น แต่ชด
 บ่อสระไว้ ใช้ น้ำ
 บ้าง พอ สม ควร
 สวน เช่น นี้ มี ที่
 เมือง หลัง สวน

และ เมือง ลับ แด
 ที่ ดัง ว่า

เพราะ พื้น ที่ ทั้ง ๒ เมือง นั้น

วิธี ที่ จะ ปลุก ต้นไม้ ลง ใน พื้น สวน นั้น เรา
 ต้อง พื้น ที่ ดิน ให้ ชุ่ม พุ่ ก่อน ไม่ ให้ ทึบ แน่น แล้วขุด

หลุม ปลุก ต้น ไม้ ภายหลัง บาง ที่ ฝน ดิน แล้ว
 ยัง ต้อง ไกย เสน ใน ท้อง ร่อง สาด หีบ ข้าง บน อีก ทำ
 ดังนี้ เพื่อ จะ ให้ ต้น ไม้ ทั้ง ปวง เติบ ราก งอก งาม ดี
 แม้น ไม้ ทำ ที่ ดิน ให้ ชุ่ม ปลุก ต้น ไม้ ลง ก็ ไม่ สู้
 จะ งาม ถึง ว่า แต่ง ดิน เช่น นั้น แล้ว ปลุก ต้น
 ไม้ ไว้นาน ๆ ภายหลัง ยัง ต้อง ขำ พรวน ดิน ที่
 ไคน ต้น อีก จึง จะ งอก งาม เร็ว ถ้า ดิน ที่ ฝน

(รูป ต้น อ้อย)

แล้ว เช่น นั้น

รด จืด ปดุก ต้นไม้ ไม่ ไคร่ งาม

ก็

(ต้นข้าวในนา)

ต้องหาดินที่ร่วนซุยหรือของเหนียวเป็นต้น มา
 เติลงที่โคนต้นไม้บ้าง เพื่อจะให้ต้นไม้
 มีดอกผลงาม และพื้นที่ที่เขาปลูกผักและถั่ว
 งาม และปลูกอ้อย เป็นต้น วิธีทำก็คล้ายกันกับสวน
 แปลก แต่เขาปลูกต้นไม้ไม่ควา ขอบบี้หนึ่ง ไม่ได้
 ปลูกไม้แรมบี้จึงเรียกว่าเป็นไร่ พื้นที่ทำนานั้น
 แปลกกว่าที่สวน เพราะเขาทำจำเพาะปลูกต้นไม้เข้า
 กล้า บางแห่งเลิกปลูกเข้าแล้วเขาปลูกต้นไม้ถั่ว
 เขียวและงาที่มีบ้าง นามีหลายชนิดเรียกว่านา
 ฟางลอยและนาลูกคันเป็นต้น นาฟางลอยนั้น
 เป็นพื้นที่เย็นโล่งไป เมื่อเขาจะปลูกต้นไม้เข้าเขา
 หวดหญ้าทำพื้นที่ให้เย็น แล้วควาตากสระ
 หญ้าไปกันไว้เป็นขอบ พอเป็นที่สังเกตว่า

๑๖๕

นา อัน หนึ่ง ๆ

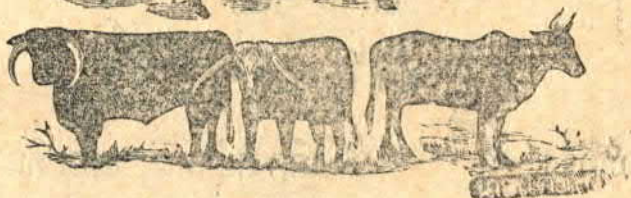
ก็ เลื่อน หาย ไป

เช่น นั้น อีก

ครั้น เลิก ปลูก เข้า แล้ว คับ หนา

จะ ปลูก ต้น เข้า ใหม่ ก็ ต้อง ทำ

นา ปลูก คับ นั้น เขา พูน ดิน ทำ คับ ไว้ เปน ไว้ ๆ

รอบ ตัว ทั้ง สี่ ด้าน เพื่อ จะ ชั่ง น้ำ ไว้ ให้ พอ กัน
กับ ที่ จะ แฉ่ ต้น เข้า และ ไม่ ให้ น้ำ ไหล เข้า ท่วม ต้น
เข้า เหลือ เกิน นัก และ เปน ที่ สัก เกต อัน นา ถึง จะ
เลิก นา แล้ว ก็ คั้น มี อยู่

วิธี ที่ จะ ปลูก ต้น เข้า ก็ ตาม ประเทศ คือ หว่าน
เมล็ด เข้า ลง ใน นา บ้าง เพาะ เม็ด เข้า เปน ต้น แล้ว
จึง ทำ ลง ใน นา บ้าง สวน และ นา เปน ประโยชน์
เปน อัน มาก เพราะ สำหรับ ปลูก ต้น ไม้ ดอก ผล
และ ปลูก เข้า ที่ เรา กิน

บท ที่ ๓๒

ต้นไม้ต่าง ๆ

ไม้ต่าง ๆ ซึ่ง เกิด อยู่ เหนือ แผ่น ดิน มี พืช
แปลก กัน บาง ต้น ไม้ เปน กอ เปน พุ่ม ต่าง ๆ
บาง อย่าง ก็ เปน เครือ เถา พาด พัน กัน บาง อย่าง

(รูป พริกไทยพันธุ์ หดก)

เป็นไม้โตงอกขึ้นต้นเดียวสูงขึ้นไป ต้นไม้
 เหล่านี้ เป็นที่อาศัยของสัตว์ และมนุษย์ โดย
 มาก ส่วนเป็นที่อาศัยของสัตว์นั้น คือ ได้
 อาศัยนอน และ ชุ่มนอน ได้ต้น เพื่อให้นก แสง
 แดด และ ฝน หรืออาศัยกิน ผล และ กิน ใบ เป็น
 อาหาร สำหรับเลี้ยงชีวิตอยู่ ทุก ๆ หมู่สัตว์
 สองเท้า และ สัตว์สี่เท้า ทั้ง ปวง ส่วนที่มนุษย์
 ได้อาศัยนั้น คือ อาศัยเป็นที่อยู่ และ อาศัย
 ผล กิน เป็นอาหาร และ อาศัย รส กิน แก้ โรค ต่าง ๆ
 ก็ ซึ่งได้อาศัยเป็นที่อยู่ของมนุษย์ทั้ง ปวง นั้น คือ
 มนุษย์เรา อยู่ ใน บ้าน เมือง ต้องอาศัยใช้ไม้ทำ เป็น
 เสา เรือน โรง สำหรับเป็นที่อยู่หลับนอน ได้ ตาม
 ปราณ และ ตัด ไม้ มา ทำ การ งาน สำหรับเลี้ยง
 ชีวิต คือ ทำ เป็น เครื่อง ใช้ หรือ แลก เปลี่ยน ขาย
 ซื้อ กัน สำหรับ ความ หา กิน ต่าง ๆ เพราะฉะนั้น

จึงว่า พี่ชไม ทั้งปวง เปนประโยชน์ แก่ มนุษย์ สัตว์ เปน
 อัน มาก สัก แต่ ว่า เกิด หรือ อก ชื่น เหนือ แผ่น ดิน
 แล้ว คง เปน คุณ เปน ประโยชน์ แก่ มนุษย์ และ สัตว์
 ได้ อย่างหนึ่ง ๆ เว้น แต่ แปรก กัน ด้วย มี คุณ มาก กับ
 น้อย กว่ากัน บางสิ่งใช้การ ได้มาก บางสิ่ง
 อาศรัย รส มาก บางสิ่ง ได้ อาศรัย ผล เปน อาหาร ได้
 มาก โดยที่ สัตว์ อย่าง ต่ำ แม่ ไม่นั้น ตาย แล้ว เรา
 ก็ อาศรัย ทำ ฟืน ได้ หรือ ใช้ ประกอบ การงาน ได้
 ต่าง ๆ

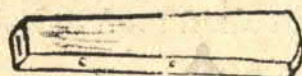
บท ที่ ๓๓

เหล็ก

เหล็ก เปน ธาตุ แร่ ชนิด หนึ่ง มี อยู่ใน พื้น ดิน
 ทั่วไปหลายแห่งหลายตำบล เปนของปลาดอย่างหนึ่ง

เพราะ คนเราได้อาศรัย

ทำ เป็น ของ ใช้ การ ได้

ต่าง ๆ เป็น ต้น ว่า มีด ที่ เรา เหลาดิน สด เขียน
 หนึ่งสือ ก็ ต้อง ทำ ด้วย เหล็ก หรือ เครื่อง มือ ทำ
 การ มี คม บ้าง ไม่ มี คม บ้าง และ อาวุธ ทั้ง ปวง
 ก็ ทำ ด้วย เหล็ก (เข็ม หมุด ตะปู ก็ เหมือน กัน)

ถึง เครื่องจักร และ เรือ กำปั่น ใหญ่ ๆ เป็น ต้น
 ก็ ทำ ด้วย เหล็ก เพื่อ ประโยชน์ จะ ให้ มี กำลัง
 แน่น หนา เพราะ เหล็ก เป็น ทั้ง เหนียว ทั้ง แข็ง
 ถึง จะ กระแทบ กระเทือน อย่างไร ก็ ไม่ ใคร จะ
 หัก ทำ ลาย เสีย แต่ มัก เป็น สนิม กัด ผุ พัง ไป
 บ้าง เท่านั้น

เหล็ก เป็น สอง ชนิด คือ เป็น ชาติ เหล็ก กล้า
 อย่าง หนึ่ง เหล็ก อ่อน อย่าง หนึ่ง เรา จะ รู้ ชาติ
 ของ เหล็ก ดี เหล็ก อ่อน นั้น ก็ อาจ จะ รู้ ได้ ด้วย
 ธรรมดา แปลก กัน อยู่ คือ เหล็ก กล้า นั้น เมื่อ เรา เผา
 ไฟ ดี ของ เครื่องใช้ ดี ก็ อ่อน เหนียว เป็น ไป ตาม
 ใจ เรา ถ้า เรา ยัง ไม่ได้ ชุบ น้ำ ชุบ เหล็ก กล้า
 นั้น ก็ ยัง อ่อน อยู่ ใช้ การ อะไร ยัง ไม่ได้ ต่อ ชุบ น้ำ

ชุป แล้วเหล็ก กล้า นั้น จึง จะ แข็ง คม ใช้ การ ได้
 เหล็ก กล้า ผิด กว่า เหล็ก อ่อน เพราะ ชุป น้ำ แข็ง
 คม ขึ้น เหล็ก อ่อน นั้น ชุป น้ำ ไม่ แข็ง คม ขึ้น คง
 อ่อน อยู่ตาม เดิม

ส่วน เหล็ก ที่ เขา หล่อ ทำ รูป รี่ และรูป อะไร ๆ
 นั้น ก็ คือ เหล็ก อ่อน นั้นเอง

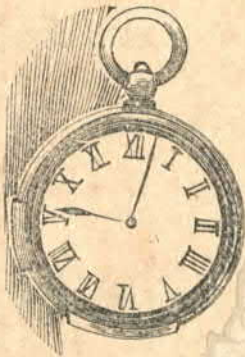
ลักษณะ ของ เหล็ก เปน ธาตุ หยาบ อย่าง หนึ่ง
 และ มี น้ำหนัก พอ สมควร ไม่หนัก เหมือน เงิน
 และ ทอง เพราะ เหล็ก มี สนิม ที่ จะ ห้าม ไม่ ให้
 เหล็ก เปน สนิม นั้น ก็ ได้บ้าง แต่ จะ ไม่ ให้ เปน
 เกลย ที่ เต็มว นั้น ไม่ ได้ ด้วย เนื้อ ของ เหล็ก หยาบ
 มาก รับ รส ใจ อากาศ เร็ว นึก จึง เกิด สนิม ถึง กระ
 นั้น คน ทุก ภาษา ทุก ประเทศ ก็ ต้อง ใช้ เหล็ก เปน
 ประโยชน์ ทำ ของ เครื่อง ใช้ ได้ มาก

จม ได้สิบสอง หน กระตา จม ลง ใน ชั้น น้ำ ที่ ลอย
 ไว้ หนหนึ่ง หนหนึ่ง นั้น ก็ นับ กัน ว่า โมงหนึ่ง
 โมงหนึ่ง กระตา มะพร้าว สำหรับ สังเกต รู้ โมง ยาม
 ตั้ง อธิบาย นี้ เรียก ชื่อ ว่า นาฬิกา (เพราะ ใน
 ภาษา บาฬี เรียก มะพร้าว ว่า นาฬิกระ) จึง สม
 มติ ชื่อ นั้น มา เรียก เครื่อง สำหรับ วัด เวลา นาฬิกา
 น้ำ นี้ ก็ รู้ โมง ยาม ได้ แต่ว่า ทุ เป็น ความ ลำบาก
 มาก เพราะ คน เรา ต้อง เป็น ชูระ คอย ระวัง ทุ เสมอ
 ไม่ ให้ ขาด ได้ ถ้า เผลอ ไป นาฬิกา จม ลง เสีย นาน
 หรือ มี ใคร ทำให้ กระเทือน นาฬิกา จม เร็ว เวลา
 ก็ คลาด ไป ไม่ แน่ นอน ได้

อีก อย่าง หนึ่ง เขา ทำ วิธี วัด เงาม แดด คือ เขา
 ทำ ด้วย แผ่น กระดาษ บัง เวียน ให้ กลม หรือ เขียน
 วง กลม ไว้ ใน แผ่น กระดาษ ชีต บัน ส่วน ไว้ สิบ

สอง ชีต รอบ วง กลม และ บั๊ก ไม้ ตูญ กลาง ออก
 ตั้ง กลาง แจ้ง อาศรัย แสง แดก สอง ให้เงา ไม้
 ไป ตรง รอย ชีต แล้ว ก็ นับ ว่า โมง หนึ่ง ๆ ที่ คน
 คิด ทำ นาฬิกา เงา แดก สำหรับ ตู โมง เวลา ก็ ยัง
 เปน ความ ลำบาก อยู่ คือ เวลา มี แดก ก็ จะ รู้ ได้
 เวลา มี หมด ไม้ มี แดก ก็ ไม่ รู้ เวลา กลาง คั่น หมด แสง
 แดก แล้ว เรา ก็ ไม่ รู้ เวลา เหมือน กัน เพราะ ฉะนั้น
 เขา จึง คิด ทำ เครื่อง จักร ประกอบ กัน เปน นาฬิกา
 สำหรับ ตู เวลา โมง ได้ ง่าย ดี กว่า สิ่ง อื่น
 เครื่อง จักร ไม่ ต้อง อาศรัย แดก และ กำ ลัง น้ำ จำ เภาะ
 หมุน เวียน ไป ได้ เอง ด้วย แรง เหล็ก ลาน กำ ลัง
 หนัก ลูก ต้ม ถ่วง บ้าง มี หลาย อย่าง ต่าง ๆ กัน
 นาฬิกา เครื่อง จักร เปน ประโยชน์ เรา ได้ รู้

เวลา ห่ม โมง ทั้ง กลาง วัน กลาง คืน ไม่ลำบาก

(นาฬิกาพก)

นี่ก็จะดูเมื่อไรก็ได้ เรา
จะไปที่ไหนๆ ใช้ นาฬิกาเล็ก
พกไป นี่ก็จะดูเวลาที่ใด
เพราะหน้า ถม บัด นาฬิกา
นั้น เขา ทำ รอย ชีต เปนที่
สังเกต ห่ม โมง เข็ม
ที่ ติด เหนือ อยู่ กับ ตัว จักร ที่
คอย ชี้ ไป ตาม รอย ชีต ให้ เรา
รู้ เวลา ได้ ง่าย

(นาฬิกา โต)

